

Nr. 29

# AEG I

19. JUULIL 1924.



A. Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS  
HIND 40 MARKA

# TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

## RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käskivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja Ibblikas.** Novellid. A. H. Tamm-  
saare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumid. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tamman. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Elu mäng.** Jutustus Eesti vabadussõjast. Mihkel Lüll. Hind 90 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev Kolt.** Romaan Ameerika dollarite-  
maalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malallaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge Mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psühkoloogia pääjooned.** I osa. Dr. H. Höfding. Tõlkinud K. Freiman. Hind 130 mk.
- Valltud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-  
Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.





MICHELANGELO BUONAROTTI

MOSES

KIRJANDUSE,  
KUNSTI JA  
KULTUURI  
AJAKIRI



TOIMETAJA  
ED. HUBEL  
VÄLJAANDJA  
TALL. REKSTI  
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2  
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄÄVIL 1-2

## KUNST ELU TEGURINA.

BÔ YIN RÂ järele R. J.

Kui palju ka kujutav kunst ajast ette võiks rutata, on ta kõigis aastasadades kõige pealt ikkagi ainult „oma aja laps“.

Mida see aeg kunsti vormist on aru saanud, see oli temale kui esimene arusaamisvõimalus, kui esimene oma ideede kujutlusmaterjaal.

See, kes oma kõrgemat sihti ainult käepärast oleva saavutamises näeb, jääb väljaspoole seda, mida tema aeg talle pakub, on kõigile arusaadav ning saavutab sel teel enesele kergelt „väljapaistva kunstniku“ kuulsuse ilma, et seda kuidagi oleks ära teeninud.

Ta müüb ainult neid kalliskive välja, mida teine temast suurem päevavalgele tõi.

Teistsugune on aga tõsine looja, kes vaimusügavusist, mida ükski pilk psühholoogiasse lõpulikult seletada ei suuda, saab oma ülesande ja tõuke loominguks.

Ka temale annab tema aeg esimesed kujutlusabinõud üle. Kuid peagi tõmbab teda sissemine sund juba olemasoleva kitsast ringist välja ja ta näeb end sunnitud olevat oma aja vorme ja väljendusviisi läbi murdma, kui ei taha oma tugevamat ja paremat lasta hävineda.

Masendavad aegjargu jõud seisavad temale vastu, kuid ka siis, kui ka teed läbi vaesuse ja viletsuse viiksid, peab ta seda lõpuni minema.

Ainult vähesed õiged loojad moodustavad oma aja jäädavad väärtused. Nad ise võivad küll viletsuses hukkuda, kuid nende tööd, milles jumalus peitub, jäävad kõigile tulevastele aegadele järele. Kui teada tahetakse, mida kujutav kunst kui elutegur tähendab, siis peab pilk nende tõsiste loojate juures peatuma.

Pole küllalt nende teostes ainult neid ele-

mente leida, mis oma aegjargule tänu võlgnevad, küll aga püüda aru saada, mida nende loomingu ajale uut annab, kuidas nende teosed aega moodustavad, millest nad põlvnevad.

Paremat osa keskaja kultuurist ja renässansist oleks võimatu ette kujutada nende suurte maalijate, plastikeride ja arhitektide teosteta, mis veel praegu järeltulevate põlvete imetlust pälvivad.

Juhitud aegjargu kultuuri nõudest, asetavad need suured loojad selle ideaali oma teostesse kõrgeimas täiuses. Nad ei näita mitte, kuidas nende kaasaeglased tõeliselt olid, vaid kuidas nemad oma kaasaeglastele tugeva ja võimsa tahtega omapärasel kultuuris tahavad nähtud olla.

Nende tööd räägivad: „See on ilm, mida meie paremad aimasid — ja eeskujuna avaldab see oma mõju elu peale, toob jõud sügavustest, mis ilmas selle äratushüüdetega loovalt ellu poleks tärnanud.“

Nii on see olnud igas kõrges kultuuris. Kes võiks ka enesele mõnda aega samal kõrgusel ette kujutada teda moodustavate kunstnikkude ning nendelt alalhoiduvad töödeta, sest ükski aeg ei suuda ialgi jõuda paljude poolt soovitud omapärase kultuurini oma kunstnikkude teosteta.

Usutakse poliitiliste ja sotsiaalsete võitudega, teaduse ja tehnika edusammudega, „kunsti hoolekande“, mis end küll oluliselt ainult literatuurile, muusikale ja teadusele pühendab, kultuuri, mida igatsetakse, saavutada võivat ja ei nähta, et kõik need püüded nii õiged ja vajalised kui nad ka enesest ei ole, ain- satki vähemamat mõju elu peale ei suuda jätta,



niikaua kui sama palju energiat ei kasutata kujutava kunsti eest hoolitsemiseks.

Aegiärgul, mil maalijate ja kujurite töid lukuseks peetakse, nende kultuuri idee järele küsimata, ei jõuta kultuuri sügavusteni, sest miski ei vii kultuuri sellele lähemale, ka see mitte, kui teatrist ja muusikast vaimustatud ollakse ning enam loetakse kui seda vaimliselt suudetakse ümber töötada.

See kujutavate kunstnikkude teoste ignoreerimine praegusel ajal ei tee mitte üksi rahva tervikule kahju, ta saab kahjulikuks ka kunstile.

Ükski kunstivool, ükski kool ei jõua oma stiilitahte täielikule väljendusele. Rahutult katsetavad noored kunstnikud uute vormide kallal, vahetades küpsed teosed kaasaeglaste arvamise vastukajaga. Muidugi sünnivad sel viisil uued teed, kuid ainult selleks, et peagi unustusse jääda varem veel, kui nad oma sihile on jõudnud.

Vaevalt oli impressionism oma kujutlus-ideaali mõnes täiusele jõudnud meistris näidanud, siis loeti seda juba „ületrumpamiseks“ palju varem, kui tal oleks õnnestunud oma vormis kogu sisu väljendada, mis ainult selle kunstivormi kaudu on väljendatav.

Mõnest aastast on küllalt ja tänapäeva palavikulise ärevusega oma järgijate poolt ülistatud kui ainuväärtuslik ning tulevikku päriv ekspressionism peab teisele kunstikeelele aset tegema, viimase ja parema väljenduse, kunsti-väärtuslikus sümbolis, tippu saavutamata.

On kindlasti eksiarvamine impressionismi üksi materialistlikule ilmavaatele vastavaks ning ekspressionismi kõigis olukordis „vaimliseks kunstiks“ pidada. Mõlemas kunstivormes laseb end väljendada sügavalt tuntud vaim, kuid mis end impressionistlikkude abinõudega laseb väljendada, seda ei suudeta iialgi ekspressionistlikkude abinõudega.

Kogu vassing, mis praeguses kunstimõistes valitseb, on selle viha loomulik tagajärg, millega üks abinõu käest heidetakse ainult seepärast, et töö elus vastukaja ei leia, elu teguriks ei saa.

Kui kujutavate kunstnikkude teosed kui elutegurid kõigile ühiskonna suhetele vastavalt korraldust leiaksid, siis võiksid kõik kunstivoolud anda omapärase tuleviku kultuuri ideaali üksteise kõrval.

## S I S A S K I D.

JUHAN JAIK.

Imeliku aja tõi kevade Jaanile. Pärast elutut talve tuli äkki ta ümbrusse lõpmata palju elu. Kui ta majake lumest välja sulas, kui kadusid hanged katuselt ja jäämürakad ukse eest, tungis tuppa värske, elustav kevadõhk, mis tõi Jaanigi soontesse elu. Kuis ta nüüd põlgas tuba, kuis ta nüüd kartis kambrit ja vilkas katusevilu. Nüüd ta luusis päevad otsa õues, hüppas üle loikudest ja suure roikaga kiirus-tas jääd mere poole. Kuis ta nüüd vahtis häämeele-naeratusega päikese poole ja luges nõiasõnu põhjatuule peletamiseks. Kuis ta sörkis igapäev metsa läbi ja rõõmsa südamevilega sulatas säääl lund, mis veel leidus pimedate pöösaste vilus.

Aga lumj lõppes metsaski otsa. Kohisesid kraavid ja ojad paisusid laiaks. Kuid suur pidi olema see nõid, kes kaugel ojasuus neelas ojavett, nii et see ilmatu hooga jooksis mööda Jaani majast, et kaduda neelaja kurku. Kaduski vesi kõik metsast, lõppes veekohin ja vahuvallid kuivasid ojakivide man. Ent metsas tekkis uus müha — see oli kasvamiskohin, õitsemissumin, oli kui suur sajakeelne talgulaul see, mis pääsis säääl valla pärast kevadvett. See

kohin äratas Jaani alati päikesetõusul, see köitis ta silmad metsa, nagu ootaks ta sääält välja tulevat ilmatut päkapikumeeste rongikäiku. Kuid ei tulnud metsast kedagi. Siiski miski paisus säääl. Vajusid laiaks pöösad Jaani kitsaste põlluribade üle, ähvardasid pigistada kokku ta nurmenatukesi. Kirjuks said pajud, nende okstel rippusid rasked õispungad kui käbidemeri ja neist oligi mets kui kollakaskirju tiigrinahaga üle tõmmat. Valged, noored kuusekasvud ulatusid üle vakamaade kunni Jaani koduni ja neist tilkus Jaani aknale lõhnavat kuumemett. Ja kasepeenikesed ladvaoksad siirdusid pilvede vahele.

Mets sai taas armsaks Jaanile. Säääl ta käis igapäev. Säääl ta nägi palju imelikku, muu seas suure hulga väikesi, halle linnukesi, kes istusid paarikaupa pajuoksil ja muil puul, mis vajund looka üle ojavee. Säääl need linnukesed armastavad elada ja säääl nad pesitsevad. Need on sisaskid, hääd laululinnud, ja neid peetakse muidu ka korralikkudeks jumalaloomakesteks. Säääl nad istusid laisalt oksil; ei põgenegi Jaani eest, kuid kinni võtta ei lase ka. Istub otse nina ees oksal ja kui liigutad kätt, nii lendab

kisendades minema, nagu oleks süda kangesti täis.

Noid sisaskeid on säääl palju küll, kuid Jaan neid linde ei armasta. Laulavad küll ilusti, kuid kes siis ei tea seda, et sisask muidu on väga kuri lind, et ta laulu usaldada ei või. Kes siis ei tea, et kägu muutub suve lõpul kulliks ja sisaskid toovad inimestele alati õnnetusi. Kui sisaskit laulmas eksitad, siis tuleb õnnetus, kui mitte suurem, siis vähemalt mitu halba und näed järgimööda ja halb uni toob kindlasti õnnetuse Jaanile ja igaühele. Ning vist tondidki sõbrustavad sisaskitega, sest millest muidu need koledad sisaskitembud kõik tulevad. Ega asjata ei karju varesed ja harakad hädaldades põõsastes, kui kuulevad sisaski laulu ehk tunnevad ta lähedust. Ega asjata ei tule vaggad kured kaugest mädasoost põllu- ja niiduäärsetesse võsastikkudesse hirmutama neid pisikesi lõõritajaid. Vist neil ikka on suur põhjus selleks, et peab ronima ja robistama laiade tiibadega tihedas põõsas, kuhu sisaskid joosnud peitu. Kindlasti teeb sisask ka teistele lindudelegi kurja, samuti kui inimestelegi. Kägu sööb suvelõpul kanu ja jäneseid, kuid sisask toob endaga kaasa õnnetusi ja teeb inimesevastaseid tempe.

Sellepärast Jaan noid sisaskeid ei armastagi, sest ta mäletab küll, kuis sisaskipüüdja Mikk lõi metsas oksaga silmamunad lõhki ja kuis Andri õunapuud kuivasid ära, pärast seda kui sisask öösel aias käis. Ning kavalad on sisaskid inimest öösel metsas eksiteele vedama — kodupaiga asemel kõnnib inimene sisaski laulu ajal otse põrgusuhu ehk tontide küüsi, sest nii põrgusuu kui tondisalgad peituvad ikka sisaski laulukoha lähedal. Küllalt inimesi niimoodi kadund, kes seda siis ei tea!

Ja hävitada sisaskeid ka ei saa. Isegi kuldkuuliga ei maksa lasta — nii kui nii lendab eest ära. Aga laskjat tabavad pärast igal sammul õnnetused ja ta sureb haiguseta ehk upub jõkke.

Asj poleks olnudki nii väga kole, kuid Jaani pahandas see, et tänavu sisaskid ka Tigemetsa tekkisid. Säääl neid enim ei olnud kunagi ainustki, ja vaba ja hädaohutu oli tee Jaani talust Pillukani, mis asus teispool Tigemetsa ja kus elas Nann. Aga nüüd asusid kahelpool Pilluka teed pikad read sisaskipesi ja säääl nad vadistasid hommikust õhtuni ja öö läbi. Iseäranis suureks kasvas kära õhtuti, kui kadus metsataikka päikese valvav silm. Siis oli metsalindudel omavoli ja Jaan vahtis tuseselt ja lootusetult metsa poole, sest võimatu nüüd minna metsast läbi. Ei pääse ju mööda sadandeist metsalõõkijatest, ei maksa katsudagi.

Kuid Tigemetsast ei saa ka kaugelt ümber

rännata. Sest mõlemal pool viimast on laiad sooheinamaad, mis vaid jaanipäevaks kuivad vaevalt sedavõrd kõvaks, et kannavad viikati pääl. Kes sinna veel öösel julgeb pääle astuda, kaob silmapilk alla laukasügavikku ja ei tõuse enam sääält. Ainult pärast kukkumist tõuseb müllkaugust pinnale jõledam tont ja võikast kõrist karjub jõledalt:

— Ho—ho—hoo, ho hoo, hoo...

•Aga Jaanil on ruttu tarvis minna Pillukale. Pigemini igapäev ootab teda säääl Nann ja ei saa vist Jaani viibimisest aru. Ootab muidugi, sest igal õhtul kostub Tigemetsa tagant Jaani kõrvu Nanni huikuv laulmine. Ja ta hoiab suu lauldes Jaani talu suunas ja laulab kõigest kõrist, et kuuleks seda Jaan, et tuletaks laul Jaanile meele ta Nanni. Ning kuuldes Nanni laulu, lööb Jaan kihelema, tahaks siis hüpata või lennata üle Tigemetsa, et olla korragi Nanni läheduses pärast pikka lahutavat talve, mil lumi mattis oma alla metsa, mil tuisk veeretis Jaani ja Nanni vahele pilvini ulatuva tuhkyalli.

Kuid Jaani igatsus kasvas. Öödpäevad mõttes ta sellest, kuidas jõuda korrakski läbi Tigemetsa, kuidas pääseda mööda kavalast sisaskeist. Aga ei leidnud ta nõu. Kuid veel rohkem — kui Jaan mingisuguse kavatsuse kui mitteaitava otsustas kõrvale jätta, kuuldus metsast sisaskikoori vali lauluplahvatus ja tundus Jaanile, nagu naeraks säääl põrgu ise ta õnnetuse üle. Kuid Jaani igatsus Nanni järele ei annud rahu. Ja korra hilisõhtul, kui Nanni laul jällegi kumises Tigemetsa tagant Jaani kõrvu, võttis Jaan südame rindu ja läks teele. Säädis kodus enne hoolega tuntud nõiasõnad mõjusuuruse järele ritta, et häda puhul neid tarvitada. Aga jõudis ta vaevalt laulust siriseva metsa ääre, kui äkki vaikus kogu mets ja Jaani poole vahtisid põõsaste alt tuhanded jaaniussid. Tondisilmad need muidugi ei olnud, aga nad ju oleksid võinud saada selleks silmapilk, kui Jaan oleks usaldanud astuda metsa sisse. Kuid Jaan seda teha ei julendki, sest elu oli talle armas. Jäi peatuma Jaan, vaatas tüki aega ja, kuuldes kohutavat vaikust, otsustas minna koju tagasi, kuna ta taga algasid linnud uuesti laulu, esmalt sosistades tasakesi, pärast suure rõõmulaginaga, sest Jaan ei julend tulla neile lähedale.

Kuid Jaan ei leppind veel. Pärast nurjaläind katset tõusis temas viha sisaskite vastu suureks, sai raskeks talle elu nõiaringis, kust ei leidnud väljapääsu. Sisse piiratud igahtpoolt kurikavalalt ja välja ei pääse. Juba ammu pole Jaan näind võõrast inimest ja Nann ka mitte. Hinge tegi täis ja Jaan uskus siiski, et peab leidma nõu sisaskijõu vastu. Sest ei või ju olla,





**Nurgakivipanek rinnalaste kodule,**  
mida Nõmmele kavatsetakse ehitada. Nurgakivi panemas riigivanem dr. Fr. Akel.

et inimene peab jäämaga metsapillide võimu alla. Meeletuna hulkus Jaan omas vangiringis ja otsis väljapääsu. Kuid korra leidiski ta midagi, mis pidi teda aitama. Need olid vanad sisaskipüüdmise võrgud, mis sisaskipüüdja Mikk visand maha, kui löi oksaga silmad pääst välja. Olid alles kõvad need ja mädanemata hoidund lume all. Vist Mikk ikka neile midagi kavalt päale luges, egas muidu. Kuid Jaanile andis see leidus lootusi. Sest võib olla kukub

omeligi mõni neist hallidest võrku ja kui üks neist on vangis, võib Jaan julgesti sammuda läbi metsa, kui sisaskipüür on taskus ja sää rabelev sisaskimait sees.

Jõudis siis käte õhtu, mil Jaan asus ettevõtte täideviimisele. Kuis ta hilis tasakesi õhtu tules metsa ja väriseva südamega vedas põosastesse võrke. Kuis ta iga sammu juures sosistas kavalaid ja tarku sõnu, et ei juhtuks koledat. Ning aitasidki vist sõnad, sest võrgu säädmissel ei juhtunud Jaaniga midagi.

Aga võrgutiiva otsa kinnitas Jaan nõõri, mis ulatus metsaveereni. Seda nõõri ta siis hakkaski keskööl kerima ja nõõri järele lohises

sisaskinoot. Erutusega ootas Jaan nooda lähemist. Ja suur oli Jaani rõõm, kõi võrgu lähedale jõudes kuulus ühes sopis laulupõrnika rabelemine. Oli sees, oli kinni ja Jaani kätte kukub kurjategija. Ei ta pääse nüüd, vaid jääb Jaani saatjaks metsateil. Raudpuuri pistab Jaan sisaski ja võib siis käia vilistades.

Ent sisask oli võrgu sopis saand kurjaks. Kuis ta ajas Jaani nähes tiivad kohevile, otsekui valmistas silma kargama. Kuid Jaanigi viha tõusis ja ei ta mõlend kergesti päitada lindu. Peab pigistama kõvasti peos, ehk muidu põgeneb ära. Peab hoidma käes kõvasti, mis kord juba käes on.

Veel ei sirutand Jaan kätt, vaid vaatas file öla taha. Ja ainsa silmapilguga kadus siis ta lootus ja julgus. Polnud midagi hääd toota Jaanil, küll aga halba ja õige palju veel. Nägi Jaan, et oli kuu laskund taevast maha ja istus Jaani kukla taga puuoksal ja teravalt jälgis Jaani tegevusi. Olid kurjad silmad sel kuradilummutusel ja suus välkusid teravad hambad. Ja kuj kuukuramus Jaani kohmetust nägi, pis-

tis ta laginal naerma ja metsas kostus lähenevate tontide sõramüdin.

Kuid tondid ei jõudnud veel kohale, kui juba kuu tegi Jaaniga paha tembu. Ei muud midagi kui sasis vaese poisi juuksetuttipidi hammaste vahele ja venitas ta üles maast. Ega lasknudki lahti. Ka siis ei lasknud veel lahti, kui olid juba metsaladvust kõrgemal ja liginesid pilvedemaale. Ei ta peatund Jaaniga enne, kui oli juba kuu harilikus asupaigas kõrgel sini-lael. Jaani ta jättiski nii rippuma kauaks ajaks.

Aga Nann ei tunnud sel ööl und. Raske tundus toaõhk ja Nann avas akna õue. Vaatas kuugi poole katuseserva alt ja ehmatas temagi rängasti — rippus ju Jaan kuu lõugade vahel, kael kõveras kui poodul. Nägu mustkollakas ja silmad raskelt kinni vajund. Ning siis tuli lõunast pakis pilv ja Nann ei näind Jaani enam.

Kolm päeva nuttis Nann õnnetut Jaani. Kuid siis sai ta süda rahulikumaks ja peagi läks mehele.

Aga Jaanist ei teata siamaani palju midagi. Keegi Ameerikast tulnud külamees teadis siiski rääkida, et kuu loojenemisel Jaanil korda läind kuu hammaste vahelt lahti rabeleda ja maakera äärele hüpata. Saand siin kodust sõbralt eratelegrammi, et Nann juba mehele läind ja siis ta kojusõidu pääle ei mõtlendki enam. Olevat siis hakand suureks meriröövliks, riisund paljaks palju suuri kullalaevu ja sõjalaevadega pidand lahinguid. Olevat vanemaks jäänd ja lõua otsas olevat suur habe. Omi viletsaid abilisi aga söimavat ta vihahoos sisaskiks. Jaapani sõja ajal aga olnud Jaapani kindraliks ja löönd venelasi rängasti, sest tema neid Venemaa nõrku külgi tundis kõige paremini.

Olevat lõpmatu rikas ja rahvas arvab, et ta siiski uhkeks läind ei ole ja ükskord enne surma veel kodumaale tagasi tuleb.

1923.

## KATKE A. KUPRINI „SULAMITHIST“.

Eestind JOH. JÄRV.

Kuningal oli viinamägi Pal-Amonis, Watu-el-Hava lõunapoolsel veerel Moloki templist lääne pool; seal armastaski kuningas suuril mõtlemistundel üks viibida. Kranaadipuud õli- ja metsõunapuud piirasid teda mäge mööda kolmest küljest, neljandamast lahutas teda kõrge kivimüür teest. Ka teised seal ümberseisvad viinamäed olid Salomoni päralt; ta andis nad vahtide kätte nuumale, tuhande hõbetüki eest igatühe.

Vast koidu ajal lakkas lossides tore pidu, mille Israeli kuningas Assüüria kuninga, kuulsa Tiglat Pileasari saadikute auks andis. Vaatamata väsimuse peale, ei suutnud Salomon sel hommikul unuda. Ei viin, ega kange jook udustanud kõvu assüürlaste päid, ega päästnud valla nende kavalate keelte paelu. Ent targa kuninga läbitungiv mõistus taipas juba nende plaane ning kodus juba peent poliitilist võrku, millesse ta need tähtsad kõrkide silmaga ja meelitava kõnega mehed tahtis mässida. Salomon mõistab pidada tarvilikku head vahekorda Assüüria valitsejaga, kuid ühtlasi igavese sõpruse tõttu Tiiruse Hiramiga päästes hävituse eest ta riigi, milline oma kitsate tänavate ning tihedate majade alla keldritesse peidetud lõpmatute rikkustega ju ammugi hommikumaa valitsejate ahneid pilke ligi tõmmanud.

Ja koidu ajal käskis Salomon end Watu-el-

Hava mäele kanda; jättes kandetooli kaugele teele istub nüüd üks lihtsal puust pingil, ülal viinamäel puude varjus, mille okstes veel peitub öö kastene jahedus. Kuningal on lihtne valge rüüd ümber, mida kaks rohelist kullast, rõngasse tõmbunud krokodilikujulist Egiptuse pannalt parema õla ning vasema külje pealt koos hoiavad. Kuninga käed seisavad liikumatult põlvil, ent silmad, milliseid sügav mõte varjundab, vaatavad pilkumatult itta, Surnumere poole — sinna, kus Anosa ümariku ladva tagant päike tõuseb koidu leegis.

Hommikune tuul puhub idast ning kannab õitseva viinamäe aroomi, — peent reseeda ja keedetud viina lõhna laiali. Tumedad küpressid kõigutavad tähtsalt oma peeneid latvu ning kannavad laiali vaigu lõhna. Rutates räägivad üksteisega hõberohelised oliivipuu lehed.

Salomon tõuseb püsti ja kuulab. Armas naise hääl, selge ning puhas kui kastene hommik, laulab kusagil läheduses puude taga. Lihtne õrn viis voolab, voolab enesest, kui vulisev oja mägestikus, ikka üht viisi — kuut nooti korra. Ning ta lihtne peenike ilu äratav kuninga silmis vaikset liigutavat naeratust.

Ikka lähemal kuuldu hääl. Ju on ta siin kõrval, laiade seedripöösaste taga, kadaka tumeda haljuse man. Siis liukab kuningas ettevaatlikult oksad käega eemale, tungib okkaliste pöösaste vahelt tasa läbi ja jõuab lagedale.



Ta ees, suurist kollaseist kivist hooletult laotud madala müüri taga küünitab viinamägi mäe veergu mööda üles. Kergeis siniseis rõivis neitsi kõnnib viinapuuridade vahel, kummardub ei tea milleks maha ning tõuseb taas sirgu ja laulab. Tema punased juuksed säravad päikese käes.

Päev suundub suure lõunasse,  
Õõvarjud põgenevad.  
Pööra tagasi, mu kallike,  
Ole kerge nagu hirveke,  
Kui põder lõhut mägedel.

Nii laulab neitsi viinapuuvääte sidudes ning pikka tuleb ta alamale, kivimüüri ligemale, mille taga kuningas seisab. Ta on üksi — keegi ei näe, ei kuule teda; õitseva viinapuu aroom, hommikune lõbus värskus ning kuum veri südames joovastavad teda ja lihtsa laulukese sõnad sünnivad hetkel ta suus, kantakse tuulest laiali ning ununevad igavesti.

Võtke kinni meil rebaseid ja rebasekesed,  
Nad rikuvad meie viinamäed,  
Sest viinamäed on meil õitsemas.

Nõnda jõuab ta müüri ja ilma, et kuningat tähele paneks, pöörab ümber ning läheb kergel sammul teist rida mööda ülespoole. Nüüd kõlab ta laul tumedamalt.

Põgene, mu kallike,  
Ole hirve sarnane,  
Ehk noore põdra sarnane  
Balsami mägede peal!

Ent äkki vaikib ta ning kummardub nii sügavale, et teda viinapuude taha enam nähagi pole.

Nüüd ütleb Salomon häälega, mis kõrvu siltab:

„Neitsikene, näita mulle veel oma nägu, jase mind veel oma häälekest kuulda!“

Kiiresti ajab ta enda sirgu ja pöörab näo kuninga poole. Sel hetkel tõuseb tugev tuul, raputab ta kergeid riideid ning surub äkki nad talle ümber keha ja jalge ümber. Ja enne, kui neitsi saab selja vastu tuult keeranud, näeb kuningas teda üleni riiete alla, kui alasti, pikka ja saledat, kolmeteistkümnendaastast, tugevat, õitsevat; näeb ta väikseid ümmargusi tugevaid rinde ja nisade otsakesi, mille mant rõivaste voldid kiirina laiali lähevad, ümmargust kui kausike neitsilist kõhtu ning sügavat joont, mis ta jalgu alt üles lahutab ja seal kumerate puusade poole kaheks jaguneb.

„Sest su hää! on magus ning su nägu rõõmus,“ ütleb Salomon.

Ta astub lähemale ning vaatab kuninga peale — vaimustuse ja värinaga. Ütle mata ilus on ta päivitanud hele nägu. Paksud, ras-

ked tumepunased juuksed, millesse ta kaks helepunast magunaõit pistnud, katavad vetruvate lugemata lokkidena ta õlgu ning langevad selga mööda alla, leegitsevad päikese kiiris otsekui kuldne purpur. Isetehtud kaelaehet punaseist kuivist marjust käib liigutavalt ja süütult kaks korda ümber ta tumeda, pika ning peene kaela.

„Ma ei pannud sind tähele!“ ütleb ta õrnalt ja ta hää! kõlab vilena — „Kust sa tulid?“

„Sa laulsid nii hästi, neiu!“

Häbelikult laseb neitsi silmad alla ja ise punastab, ent ta pikkade ripsmete all ja huulte nurkades väriseb salajane naeratus.

„Sa laulsid oma armsamast. Ta on kerge, kui hirv, nagu noor põder mägedel. Ta on väga ning ilus, su kallike, üks ole tõsi?“

Ta naerab nii kõlavalt ja musikaalselt, kui langeks hõberaha kuldvaagnale.

„Mul pole kallikest. See on vaid laul. Pole mul veel olnud armukest...“

Nad vaikivad ja vaatavad sügavalt naerata mata üksteise otsa... Valjusti hõiskavad linnud puude oksil. Sageli lainetab neiu rind vana lõuendi all

„Ma ei usu sind, ilusake. Oled nii kaunis,“

„Sa naerad mind. Vaata, kui räpane olen...“

Ta tõstab väikesed tumedad käed üles ning laiad varukad langevad kergelt alla oladeni, paljastades küünarnukke, millel nii peen ümmargune neitsilik kuju.

Ja ta kõneleb kaeblikult:

„Mu vennad on väga vihased mu peale ja on mu pannud viinamägede hoidjaks, ning vaata, kui päivitanud ma olen!“

„Oo ei, päike on sind veel kaunimaks teinud, sa, ilusaim naiste seast! Sa naeratasid ning su hambad on kui valged kaksikud tallekesed, kes pesemiselt tulevad ja ühelgi neist pole viga. Su paled on otsekui lõhkiõigatud kranaadiõun su juuksesalkade keskel. Su huuled on punased — lõbus on neid vaadata. Aga su juuksed... Kas tead, mille sarnased on su juuksed? Kas oled näinud, kuis Kileadi mäelt lambakari õhtul alla tuleb? Ta katab tervet mäge, tipust jalani ning ehavalguses ja tolmus näib ta sama punane ning lainetav, nagu su lokid. Su silmad on sügavad kui tiigid Esbonis Patrabbimi värava man. Oi, kui ilus sa oled! Su kael on sirge ja sale nagu Taaveti torn.“ —

„Nagu Taaveti torn!“ kordab neitsi joovastuses.

„Ja, ja, ilusaim naiste seast. Tuhat kilpi ripuvad Taaveti torni küljes ja need kõik on võidetud väepealikute kilbid. Näe, ka oma kilbi riputan su torni külge...“

„Oo, räagi, räagi veel...“



Prantsuse peamin. Herriot külas Inglise peamin. Macdonaldi juures.

„Ja kui sa mu kutsumise peale ümber pöörasid ning puhus tuul, nägin sinu mõlemat nisa rõivaste all ning mõtlesin: nad on kui kaks väikest hirvekest, kes lillekeste keskel söövad. Su kasv on nagu palmipuul ja su nidad viinakobarate sarnased.

Neiu karjab kergelt, varjab näo kätega aga rindu küünarnukkega ning punastab nii, et isegi kõrvad ja kael tal punaseks lähevad.

„Ja sinu puuse nägin. Nad on saledad kui kallis vaas, nagu osavama meistri töö. Võta ära oma käed, neitsi. Näita mulle oma nägu.“

Sõnakuulelikult laskuvad ta käed. Tihe kullane helk voolab Salomoni silmist ning võlub teda ja paneb ta pea pöörlema ning voolab mägusa kuumat värinana üle ta ihunaha.

„Ütle mulle, kes sa oled?“ räägib neiu pikka-misi, segaselt, — „ma pole eales sinu sarnast näinud.“

„Olen karjane, mu ilusake. Ma hoiän imeilusate valgete tallekeste karja mägedel, kus nardid roheline rohu kirjuks teevad. Kas ei tule sa minu manu, minu karjamaale?“

Ta ent raputab vaikselt pead.

„Kas sa tõesti mõtled, et ma seda usun? Su nägu pole tuul karedaks teinud ega päike päivitanud ning su käed on valged. Su seljas on kallis kuub ja üks panna selle küljes maksab samapalju, kui mu vennad me viinamäe eest maksavad Adoniramile, kuninga maksunõudjale, aastas. Sa tulid sealt müüri tagant... Vististi oled sa neist, kes kuninga lähedal sei-

savad? Mulle näib, et sind kord suurel pühal nägin; mulle tuleb meele, et su vankrile järele jooksin.“

„Sa arvad õieti, neitsi! Sinu eest on raske varjata. Jah, tõsi, miks peaksid sina karjade man hulkuma? Jah, olen kuninga saatkonnas. Olen kuninga ülemkõkk. Ja sa nägid mind, kui ma paasapühal Aminodabi vankris sõitsin. Kuid miks seisad sa minust nii kaugel? Tule lähemale, mu õde! Istu siia müürikivile ning jutusta mulle midagi endast. Ütle mulle oma nimi?“

„Sulamith,“ sõnab ta.

„Aga miks, Sulamith, vihastasid vennad su üle?“

„Mul on häbi sest rääkida. Nad said müüdü viina eest raha ning saatsid mu linna leiba ja kitsejuustu ostma. Ja mina...“

„Ja sa kaotasid raha?“

„Ei, halvem...“

Neitsi langetab pea ja sosistab:

„Peale leiba ning juustu ostsin veel vähe, õige vähe roosiõli egiptlastelt vanas linnas.“

„Ja sa varjasid seda vendade eest?“

„Jah...“

Ja vaevalt kuuldavalt sosistab ta:

„Roosiõli lõhnab nii armsasti.“

Lahkelt paitab kuningas ta väikest, karedat kätt.

„Sul on vististi igav ükski viinamäel?“

„Ei. Ma töotan, laulan... Lõunaa ajal tuuakse mulle süüa, ent õhtul tuleb üks vendadest mu

asemele. Vahest kaevan ma mandragora juuri, mis on väikeste inimeste sarnased... Meie käest ostavad neid Kaldea kaupmehed. Kõnel-dakse, nad valmistavat neist unerohu... Ütle, kas on see tõsi, et mandragora marjad armastuses aitavad?"

„Ei, Sulamith, armastuses aitab vaid armastus. Vastä, kas sul on isa ja ema?"

„Ainult ema. Isa suri kahe aasta eest. Ven-nad — nad kõik on minust vanemad — on esi-mesest abielust, ent teisest olen vaid mina ja õde.“

„Kas su õde on sama ilus kui sina?"

„Ta on alles väike. Kõigest üheksa-aastane.“

Kuningas naeratab, paneb tasa käed Sula-mithi ümber, tõmbab ta enda ligi ja kõneleb talle kõrva:

„Üheksa-aastane... Tähendab, tal pole veel seesugust rinda, kui sinul? Sarnast uhket, sarnast kuuma rinda!"

Ta vaikib häbist ja õnnest põledes. Ta sil-mad hiilgavad ning kustuvad, neid tumestab õnnelik naeratus. Kuningas tunneb enda käes ta südame tormilist peksu.

„Su riiete soojus lõhnab paremini kui mirr, paremini, kui nard," räägib ta palavalt huuliga ta kõrvu puudutades. „Ja kui sa hingad, tun-nen su sõõrmete lõhna, kui õunte aroomi. Mu õde, ning mu mõrsja, sa oled mu südame endale võitnud oma silmade pilgu läbi, ühe keega, mis su kaelas.“

„Oo, ära vaata mu peale!" palub Sulamith. „Su silmad kihutavad mind.“

Aga ta ise laseb enda seljali ning paneb pea Salomoni rinnale. Ta huuled punetavad läiki-vate hammaste kohal, laud värisevad piinavas ootuses. Iharalt vajutab Salomon huuled ta kutsuvale suule. Ta tunneb tema huulte tuld ning hammaste libedust ja ta keele magusat niiskust ning põleb üleni säärases painavas kires, millist ta elus veel eales pole tunnud.

Nii möödub minut ja kaks.

„Mis teed sa minuga!" häälitseb Sulamith silmi sulgedes. „Mis teed sa minuga!"

Ent Salomon sosistab otse ta suu man:

„Su huuled nõrguvad kärjemett, mu mõrsja, mett ja piima on su keele all... Oo, tule rutem mu manu. Siin müüri taga on pime ja jahe. Keegi ei näe meid. Siin on pehme muru seed-rite all.“

„Ei, ei, jäta mu. Ma ei taha, ei või..."

„Sulamith... sa tahad, sa tahad... Mu õde ja mu mõrsja, tule mu juure!"

Kellegi sammud kuulduvad all teel, kuninga viinamäe müüri ääres, ent Salomon peab ehmu-nult neiukese käest kinni.

„Ütle mulle rutem, kus sa elad? Täna öösel tulen sinu juure," räägib ta ruttu.

„Ei, ei, ei... Ma ei ütle seda sulle. Lase mind. Ma ei ütle sulle.“

„Ma ei lase sind, Sulamith, enne kui sa ütled. Ma tahan sind!"

„Hea, ma ütlen. Aga enne töota, et sa sel ööl ei tule... Ära tule ka järgmisel ööl... ja selle järgmisel! Mu kuningas! Ma vannutan sind väikeste ja suurte hirvede man väljal, ära ärata oma armukest enne kui ta ise tahab.“

„Jah, töotan seda sulle... Kus on su maja, Sulamith?"

„Kui sa linna minnes üle Kidroni lähed, üle silla, mis ülalpool Siloami, näed meie maja allika lähedal. Seal pole teisi maju.“

„Aga kus on seal su aken, Sulamith?"

„Miks tahad sa seda teada, armuke? Oo, ära vaata mu peale nii. Su pilk võlub mind... Ära suudle mind. Ära suudle mind... Ar-muke! Suudle mind veel!..."

„Kus on su aken, mu armsam?"

„Aken on lõunapool. Ah, ma ei pea seda sulle rääkima... Väike, kõrge võrega aken.“

„Ja võre tehakse seestpoolt lahti?"

„Ei, see on umbne aken. Ent nurga taga on uks. Too viib otse tuppa, kus ma õega magan. Aga sa töotasid mulle... Mu õel on kerge uni. Oo, kui ilus sa oled, mu kallike. Sa ju töotasid mulle, eks ole tõsi?"

Tasa silitab Salomon ta juukseid ja palgeid.

„Ma tulen su juure juba täna öösel," sõnab ta tungivalt, „südaööl tulen. Nii sünnib see. Ma tahan seda.“

„Armsam!"

„Ei. Sa ootad mind. Kuid ära kard ja usalda mind. Ma ei tee sulle viga. Annan sulle sellase rõõmu, mille man kõik ilmas on tühine. Nüüd jää jumalaga. Ma kuulen, et mulle järele tullakse.“

„Jumalaga, mu armuke. Oo, ei, ära mine veel. Ütle mulle oma nizi, ma ei tea seda.“

Hetkeks, kui kaheldes, laseb ta ripsmed lan-geda, ent tõstab nood kohe taas.

„Mul on kuningaga sama nimi. Mind hüü-takse Salomon. Jumalaga. Armastan sind!"





## RODOLPHE HAFNER'I KAKS HINGE.

CLAUDE FARRÈRE'i järele kogust „Fumée d'Opium“ H. K.

Tõepoolest, kas oli Rodolphe Hafner'il kaks hinge? Nii uskusin ehk ma küll tean, et see oletus oli väga kummaline. Mitmed lugupeetud asjad, religioon, filosoofia, — näivad vastupidi veenvat, et võib olla vaid üks hing, — ehk ei ühtki; üks hing ehk ei sugugi. Aga kaks, see on veider ja hull.

Siiski ma usun, et Rodolphe Hafner'il oli kaks hinge, mis elasid ta ihus üksteise järele. Võimalik, et esimene hing polnud tema oma. Sel puhul oli ta üks eksiv hing, saladuslikkudest jõududest määratud asendama seda teist, õiget hinge. Kui oli nii, siis rändab too eksiv hing ehk praegugi ilmaruumis ning otsib keha, kes ta omandaks. Küll tahaksin teda kohata, kuigi kaotaksin ehk siis oma hinge, — sest armastasin väga Rodolphe Hafner'i esimest hinge.

Selle hingega tundsin teda. Tõepoolest, kus ma teda esimest korda kohtasin? Ei mäleta enam hästi. Nii kaua rändasime ilmas koos. Pealegi on mu mälu tõesti veidi halvenenud sest saadik, kui ma suitsetan Hiina oopiumi asemel India oopiumi. — Pole viga, tuletan kohe meeles. Tean kindlasti, et see oli kusagil kreoolide maal. Teie, ega te ei tunne kreooli? Olevused täis õrnust ja raugust, kes elavad hammakis õõtsuvate palmide all? Ei ole. Ei hakka teile seletama, see on igav. — Ah, tuligi meeles: nägin Rodolphe Hafner'i esimest korda New-Orléans'is, ühes väga elavas linnas. Olin seal jõude veetnud juba kaheksa päeva. Ühel õhtul Routh'ide salongis majatütar, minu seltsiline, tegi mulle järgmiseks päevaks kaunis haruldase ettepaneku: tal olid kaardid regulation ring'ile (need inimesed kõnelevad Inglise keelt hirmsasti). Võitlus pidi olema kahe noore paremast seltskonnast naise vahel, kes olid valinud oma tüli otsustamiseks poksivõitluse sõprade ja sõbrannade pealtvaatamisel. Need kreoolid on veidrad. Midagi ei või nad teha kinniste uste taga, isegi mitte kakelda. Mu seltsiline jutustas mulle peensusi. Lugu polnud mitte lihtsas sportlikus, veidi ekstravagantses väljakutses. Ei, võitlus pidi olema tõsisem. Viha, kadedus, äraand, ma ei tea põhjust täpselt; väljakutse oli reeglipärane. Tähen-dab, võitlus halastuseta, väga ärritav, vististi julm. Muidugi läksin ma sinna.

Oli tõesti julm ja ärritav küllalt. Mõlemad poksijannad sarnanesid üksteisele kui kaks tilka vett, — ühesugune kasv, ühesugused mustad juuksed, koguni ühesugune jume, ühesugu-

sed tugevad ja painduvad kehad, ühesugused profiilid, sensuaalsed, rumalad ja graatsilised. See on Louisiana kreooli harilik tüüp, väga kütkestav. Algasid võitlust Inglise moodi, suure vihaga. Käed varjatud suurte poksikinnastega, pea ja kael katmatud. Nad kandsid mõlemad ühesugust komöödiaülikonda, must siid-trikoo, paashi püksid ja lühikesed heledad pihikud, ehitud vähese pitsiga. Veerand tunni pärast olid ülikonnad närudes. Pimesi ladusid nad üksteisele hoope, püüdes teineteist enam ja raskemalt vigastada. Kaks prantslannat oleksid asja lahendanud silmapilkselt, tarbekorral kas või närvikriisiga. Nemand hävitasid teineteist kannatlikult kuuskümmend viis minutit kella järele, — kuus korda tagajärjetult, seitsmes kord elu ja surma peale. On üleliigne öelda, et juba pärast teist ringi etendus oli vastikum kui koerte kisklemine. Mõlemate näod tursunud, verised, haletsemisväärised, rinnad paistetunud, lõõdud ja muljutud plekiksiks, õlad sini- ja mustaviirulised. Kõigest jõust peksid nad üksteist hääletult, pisarateta nagu elajad, mis nad ka olid.

Ja kui ma end südame halvaks minnes ära pöörasin, nägin veidi kõrval häbelikku, kuid selle julma tulet, mis põles kõigi jankide ja kreoolide silmis, peent ja kõhna meest, häbematu, kelle valge otsaesine võlvus uhkelt torredate tumedate juuste all ja kelle võluvad safrinised silmad helkisid metalliselt kui teras.

Tol ajal olin väga impulsiivne, hoopis kaitsetu oma esimeste sümpaatiate vastu. Rodolphe Hafner võitis mu ühel hetkel, astusin ta ligi ja võtsin ta käe:

— Miks, küsisin, teie vaatate seda tülgastavat asja?“

Ta vaatas mind vähe, mingi üllatuseta. Siis pöördes oma pilgu uuesti jooksjate poole:

— See on tsiviliseeritud lõbu, vastas, näha ürginstinkte alasti olekus.

Ja ta surus mu kätt.

Viiul enne seda mu väike seltsiline Routh, kes silmadega otse sõi duelliste, oli põiminud närviliselt oma sõrmed minu omadega. See oli võitluse traagilisel hetkel ja ma tundsin ses lapsesõrmede surumises sadistlikku sensuaalsust, mida äratanud brutaalne etendus. Hafner surus mu kätt tugevamini. Kuid tema surumises polnud ei sensuaalsust ei ärritust. See oli karm ja rahulik, ennastvalitsev. Pigistasime üksteise käsi äkilise ja vastastiku sümpaatia puhul. Alates sellest minutist, tekkis



Josef Eberz. „Kristus linna pärast kaebamas.“

Näide uuema-aegseist pühapiltidest.

meie vahel ebaharilikult intiimne sõprus, mis kestis väga kaua, kuni me lahkuminekuni.

— Kui kummaline, ütles ta mulle pea, silmi pöörmata lahingult. Kokkuvõttes pole see ju muud kui Newton'i seaduse järelendus.

Oleks keegi teine mulle öelnud selle elliptilise lause, oleksin kindlasti ainult naeratanud mõistmata. Vaevalt ütles ta Hafner, kui ta momentaalselt selgunes mu ajudes, nagu oleksin ma okkultselt tajunud tema mõtte loogilist käiku. Taipasin, et armukadedus oli tõganud mõlemad areenil võitlejad üksteise vastu, et armukadedus oli vaid armastuse järelendus, nii võis ilma mingi paradoksita põhjendada

medat ja elajalikku, kaks korda vankuvat teise triumfeerivate hoopide all, mis talle sadasid näkku. Nägin, et ta rusikad keeldusid vastamast; instinktilikult püüdsid ta küünarnukid kaitsta ta nägu; noore tütarlapse liigutav shest, kes püüab vältida liig tigidat hoopide; nägin viimaks ta keha kokku vajuvat lõpuliku armuhoobi all, mis talt tapitava looma röögatuse välja kutsus. See oli lõpp. Võitja viidi ära vaevalt rohkem elusana. Ning ma pidin jälle võtma väriseva miss Routh'i käe.

Ent Hafner ei hüüanud meid. Ta tahtis saada esiteletud tütarlapsel.

kõik, mis me silme ees sündis, maailma külgetõmbavuse seadusega. Süllogism oli vastuvaidlematu, arusaadav ning ma vastasin väga tõsiselt:

— Miks kummaline? see on loomulik.

Meie käed olid ikka koos. Jälle tundsin tema surumist, seekord sõbralikku. Ja tülgasus, mida tundsin varem, kadus imekombel. Osa tema rahust valdas mind. Meie vahel oli müstiline vaimlik ühendus. Vaatlesin nagu temagi külmalts ja uudishimulikult. Praegu oli puhkus. Mõlemad hingeldavad võistlejad sarnanesid ähkvaiule spordiloomadele, keda pesti ja hõõrutiti. Mulle näis viivuks, nagu oleksid nende pilgud viibinud meie peal. Kuid kohe seati nad uuesti nägu näo vastu. Oli viimane ring, ring elu või surma peale. Jumal teab, et säärane ring on eriti kole. See pole enam võitlus vaid nuhtlus. Nüüd on juba võidetud kindel, jääb vaid teda lõpuliikult hävitada ning teha seda võimalikult julmilt. Vastu tahtmist vaatasin seda päris rahulikuna nagu Hafnergi. Nägin üht võitlejat, pi-

Siis alles taipasin, et ma ei tea temast midagi, mitte nimegi. Ta naeris ja esiteles: Rodolphe Hafner, võõras. Ta ei öelnud midagi enam. Mulle on paistnud alati naljakas inimeste komme, kui nad kohe ruttavad sulle teatama oma ameti, mille orjad nad on, ehk voodi, kus kunagi nende isa oli paisanud seljali nende ema. Just kui oleks selles midagi, millega võib hoobelda.

Sõime koos vähki Mers'i juures, te teate, restoraan Inglise linnajaos. Kuulsin teda esimest korda lobisevat. Tema kõne hurmas kirjeldamatult. Ses polnud vaimukate ilutulesikku, ei sügavate tuumakaid ja sisukaid lauseid. Ei, seal oli graatsiat, kergust, unistuse luulet ühes ja teises juhuslikus idees, eksitava paradoksis, mingis ülimas ja uues tões, ootamatus kuid vastuvõetavas jämeduses, — igas mõttetavas avaldus midagi tundmatut, tajutut, midagi sealtpool ilmast. Fantoomi kõne, kes on poeet, filosoof ja inimene. — Siiski ma ei saa teile anda sest täpset kirjeldust, kõik, mis ma ütlen, sarnaneb temale sama vähe kui ahvi grimass Jaconde'i naeratusel.

Peaaegu kohe ta hülgas meid, — ütlen peaaegu, sest nii näis mulle; tõepoolest olime koos öhtuni.

Ta hülgas meid, et suitsetada pool tundi enne riietamist. Ta lõunastas linnas.

— Kelle juures? küsisin ebadiskreetselt, hoopis mõtlemata, et see pole minu asigi.

— Madame B. juures, vastas ta avameelselt, see kes äsja võitles.

Kohe kui ta oli lahkunud, märkasid et miss Routh oli temasse armunud hullupööra. Ta nägi Hafner'i esimest korda ning ta oli vooruslik. Kolme päeva pärast sai ta Hafner'i matrassiks ja peaaegu vägisi: Hafner ei tahtnud teda.

Selle inimese võluvus oli tõesti imeväärt. Juba esimesel öhtul ma teadsin, et mõlemad poksijannad võitlesid tema pärast. Ta avaldas mulle seda varjamata ja hooplemata. Mitte et ta oleks olnud ebadiskreetne, vaid juba siis olime üks kahes kehas. Samal öhtul ta võttis mind vastu oma juures, oopiumi suitsetamisruumis; pühkas paigas, mida ta polnud avanud kunagi kellelegi. Vastupidiselt kõigi suitsetajate maitsele, keda ma tunnud, armastas tema suitsetada üksinda. Sest peale suitsetasime kahekesi, aga tõeliselt polnud midagi muutunud: meie mõtted olid nii ühised, et me ei vajanud sõnu nende väljendamiseks. Ning suitsetamisruumi pühalikku vaikust ei rikkunud miski heli, ehk küll me vahel kestis lakkamatu kõne.

Ja me teadsime üksteisest kõik. Ma ütlen kõik, mõtlen seega kõike intellektuaalset ja tundelist, sest tema väline elu, suhted, mine-

vik, seisukord, kodumaa, — sest ei hoolinud ma põrmugi. Koguni tema välimust pole ma kunagi väga hästi tunnud. Praegu, kui püüan meele tuletada ta kuju, siis mul tuleb meele teise Hafneri kuju, mitte tolle kuju, kes oli varemalt minu nii intiimne sõber. Ent seda teist Hafner'i, — kelles elas teine hing, — teda olen näinud kõigest kaks korda, millest teile pea jutustan.

Too esimene, too on kustumatu mu ajudes, mitte silmis. Tervelt kolmel aastal ei lahkunud me üksteisest sammugi.



Dietz Edzard. „Madonna ja naised.“  
Näide uuema-aegseist pühapiltidest.



Kolm aastat lugematuid rahutuid juhtumisi!

Tema elukutse, — tõesti ma pole teile öelnud, et ta oli midagi saatkondades, sain seda teada päris juhuslikult; — sundis teda rändama kõigis viies ilmajaos. Mul pole ametit, ei kodumaad. Minu sõna, ei ole ühtki kliimat, ühtki maad ega ühtki merd, mis pole näinud meid mõlemaid ja mis pole seotud tema mälestusega. Kui tõesti tema hing, too esimene hing, eksib neis paigus, kus on Hafner varem viibinud, siis peaksin teda otsima küll kogu ilmas.

Igalepoole järgis meid oopiumi suitsetamistuba, esimese õhtu suitsetamistuba. Uskuge, ma pole vähe näinud suitsetamisruume. Aga ma pole kunagi näinud sarnast. Harilikult on suitsetamisruumid peaaegu tühjad toad, kaetud enam-vähem Hiina punutud mattidega, ehitud laternate, seinte ja varjudega ja nii suured, et neisse mahub vähemalt neli või viis inimest. Meie oma sarnanes kirstule, kuhu mahutusid parajasti meie mõlema kehad kõrvuti. Ta oli pajuvitsadest ja kaetud riidega. Lahtivõetuna võis teda päris hästi kanda väikeses kastis. Ei mingit matti, Aubusson'i vaip. Ei midagi hiinalist peale kullaga tikitud siidi, mis moodustas madala võlvi suitsetajate kohal ja langes alla seintena. — Hafner õpetas, et oopium pole Hiina, vaid üleilmlik. Must suits imbus kiiresti sellesse brosheeritud siidi, kitsa ruumi õhk küllastus pea lõhnast ja joobumusest nii, et juba mõne piibu järele me ei vajanud enam suitsetada; meid ümbritsev oopium tungis rinda ja jumalik unelm valdas meid mingi pingutuseta.

Ent see polnud sama unelm meil mõlemail.

Hafner'isse mõjus oopium imeliselt. Ükski harilikeist mõjudest ei sarnanenud sellele. Ja neid harilikke mõjusid on mitmesuguseid, — ütlen seda kõigist suitsetajaist, — on kummaline julgus tõendada oopiumist midagi enneolematut. Kuid tõesti, Rodolphe Hafner ei sarnanenud ka ses teistele inimesile.

Oopium ei tekitanud temas joobumust, normaalset joobumust, mis teid sulnilt kuid vastupanematult naelutab maa külge ehk küll palju kergemini, õrnemini ja peenemini kui puhast vaimu. Kui Rodolphe Hafner veetis terveid tunde oma suitsetamisruumis, siis selleks, et järgida musta lainetava suitsu kapriisides oma mõtete aktiivset lendu. Ning nii pea kui ta tahtis, ta võis vaevata ja pöörituseta tõusta, riituda ja kohe asuda tööle.

Loogiliselt järeldades, oopium ei annud talle seda kõigest kehalisest vabanemise tunnet, seda oopiumisuitsetajale oivalist hüve, mis võimaldab mõneks ajaks keelduda elust, ajast

ja endast; mitte enam olla üks isik, vaid kaaluva materia ebamäärane rakuke, võõras kõigile kehadele ning olla oma fantaasia järele kaasaeglane Kleopatrale ehk 30. aastasajale. Hafner jäi ikka Hafner'iks. Ei teravam ega parem mõtleja. Ta oli ühesugune suitsetamisruumis ja mujal. Vähem energiline, vähem särav, enam vastupidav. Olen näinud Hafner'i keeldumas oopiumist tervelt kaksteist tundi. Mina poleks seda suutnud, sel ajalgi mitte. Mäletan, see oli ballil. Me polnud suitsetanud lõunast saadik. Hafner tantsis koiduni, väsimatu, sädelev. Siis ta tahtis mängida. Ma lahkusin temast, et minna piipude manu. Kui ma tulin tagasi, oli juba hele päev. Hafner mängis veel. Oopium oli teritanud ta ettenägelikkust ja ta oli võitnud suurema summa; — ta lobises ja naeris, nagu oleks vaevalt kesköö. Kuid siis, — see on sügavasti vajutatud mümällu, seda ei kustuta India oopiumgi, — siis nägin ma, mis mind täitis murega, mindki, vana suitsetajat. Hafner lasi äkki oma kaardid kukkuda ega lausunud sõnagi. Sügav valu peegeldus ta näol ning ma nägin, nägin kindlasti ta silmis värisevat ta hinge, valmis pagema. Arvati, et tal on halb. Aga ma mõistsin: oli puudus lambis ja leek kustus. Oli aeg, võtsin ta käsivarre ja vijsin ta ruttu suitsetama. Kõik valgus oli juba kustunud tema tuhmis silmis. — Sest saadik uskusin, et ta keha oli akkumulaator alalise vooluga, oopiumi akkumulaator sarnaseisse masinaisse kogutakse energiat. Ja seni kuni jätkub seda energiat veel raasukegi, masin näib olevat korras ja käib harilikku käiku. Kuid viimase aatomi hävinedes masin jääb seisma. Hafner jäi seisma sel hommikul.

Jah, seda ta oli, üks oopiumi akkumulaator. Ülev aine jagab jumalikkust oma truudele alamale, ühed kasutavad teda mõne hetkega ja on siis jumalad. Hafner kasutas teda mitu tundi ja need olid tunnid täis inimlikku ülevust, — kuid see ülevus oli talle oluline, oli tema igapäevane elu.

Nagu teised unistavad, nii tegutses tema oopiumi erutava ikke all; ta oli ühel ajal tegutseja ja mõtleja. Neid mõlemaid omadusi korruga omasid vaid Kauge-Ida hinged, vanemad ja tsiviliseeritumad kui meie Aaria hinged. Rodolphe Hafner'i hing, — tema esimene hing, mis toitus oopiumist, polnud Aaria hing. Okkultistid veenavad, et inimkond sammub läbi tervest evolutsioonide tsüklist. Iga evolutsiooni ajal uued inimesed asendavad endiseid ja tsivilisatsioon astub ühe sammu edasi. Nende arvamise järele meie oleme jõudnud neljandasse aegjärku, kuid vahest eksib loodus ja segab meie hulka tulevase aegjargu isiku: nii sünnivad geeniused, maagid, prohvetid, kes ei

näi kuuluvat ühtegi aega, ühtegi raassi. Rodolphe Hafner'i hing naabrustas nende suurimate hingedega.

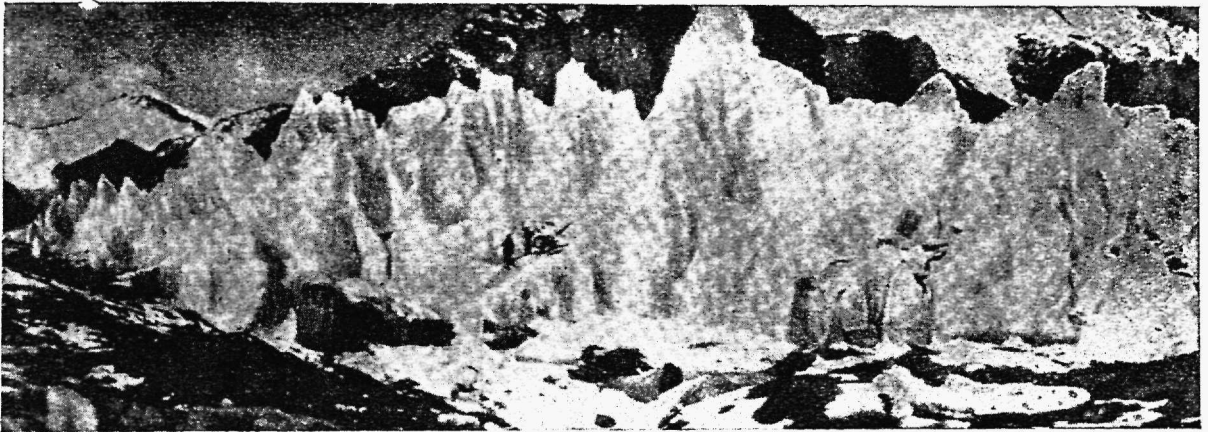
Ta oli väga teguvõimas. Tema imeväärt peen, delikaatne ja varjundirikas olemus sagedasti võitis kiirelt ja kõrgilt elu materjaalsed raskused. Peaaegu professionaalne armastaja, omades ikka mitu naist korraga, ta lahendas arvurikkad intriigid kui Dumas' kõrk ja julge musketäär. Tänapäev ta avantüürid ei liiguta mind. Minu selgest oopiumist laienenud kujutluses on naine vaid hinge kate, vähe erinev mehe kattest ja sugude erinevus — peaaegu meeldivate puutumiste ettekääne; igatahes ei

keldris vangis, seal ta suri ja sinna Hafner ta mattiski. Mõned nimetavad seda roimaks. Tol korral olin arvamisel, et see oli lihtsalt üks halbust nii mitmete hulgast. Praegu on see kaugel ja kes sest hoolib? Leian, et inimeste kohutumõistmise püüded on väga koomilised!

Mu jumal, jutustus oleks kõige labasem, kui kangelane oleks olnud atleet või sõdur. Aga Hafner oli siiski enam mõistusega kui füüsilise jõuga opereeriv inimene. Ja ses on ebarahilikkus.

Mõistuseinimene.

Ükski kunst polnud talle tundmatu. Nägin ta maale: ta maalits suuri asju täis vigu ja mõt-



#### Ligipääsmatu hiiglaharja piirkonnast.

Nagu teada, on hiiglamäele Mount Everestile korraldatud nii mitmeidki uurimisreise, on pandud toime nii mitmeidki visaid ja kannatusrikkaid kallaletungimisi, kuid ikka ihatud tagajärge saavutamata — mäe tippu pole seni veel keegi jõudnud. Nii on ka hiljuti, alles k. a. suvel ettevõetud uurimis-vallutamiskatsel mägihiiglane ikkagi säilitanud oma salapärase ligipääsmatuse, mattes osa liig julgeist edasitungijaist oma võitmatute hädadohtude kuristikku. Siin toodud pilt kujutab jääliugustikku Mount Everesti haripiirkonnast, 8000 meetri kõrguselt.

vasta ta mitte oma liialdatud arvamisele. Mõõdunud ajal mõtlesin minagi teisiti, nagu kõik ülinoored olevused. Ja harutihti olin tundide kaupa oopiumile ebatruu naise omamise pärast, valhest koguni omamise võimaluse pärast. Hafner tegutses samuti. Üks juhtumus on mul meeles saja hulgast, mis kõik on välja libisenud mu pragunenud ajast. See oli Prantsusmaal, ma ei mäleta kus. Hafner külastas üht seltskonnadaami. Tühi salong, eksitavad sõnad, sõnule järgnevad sheetid ja soosik diivan, — daam andub. Ning kuumeimate kallistuste ajal ilmub vaenulik ja mehele truu teenijanna. Rumal seisukord, mis nõudis silmapilkset lahendust. Saabus öö, talveöö, vihmane. Proovintsi tänav oli tühi. Hafner haaras tüdrukku, toppis ta suu kinni, sidus ta, viis oma tõlda ja lukustas ta oma juures, — konsulaadis, puutumatu pinnal. Kolm kuud pidas ta tüdrukku

tetusi, kuid ülevoolavaid geniusest ja jõust. Olles muusik samuti kui maalija, tundis ta pintsil lõbu absurdsest püüdest tõlkida Schumann'i Rembrandt'isse. Ja kõige rumalam oli, et see tal õnnestus. Sarnane närvevapustav asi kui Kuurvalge-sonaat, Hafner viskas ta lõuendile elavalt. Ja ma vannun teile, ta ei tarvitsenud kirjutada nimetust oma pildile. Ainult väga kahvatu värv väsis teda ning ühes pöörasuse-tujus ta lõi kas maali väikesteks ebareeglipärasteks tükkideks, et nendega mängida patience'i.

Skulptor oli ta. Mul on suitsetamistoas üks terrakotta „Oopiumi naine“, mida ta oma sõrmedega voolis ja mis on minu mätress, kui olen tüdinenud lihalisist naisist. Usun, et osa tema hingest, tema esimesest hingest on jäänud sellesse „Oopiumi naisesse“. Ütlesin, et ta oli muusik. Poet ka. Oivaline poet. Eba-



**Bearman,**

ühe Põhja-Ameerika indiaanisuguharu pealik  
Ühisriikide indiaanidele on nüüd, Ameerika rippumatuks kuulutamise 148. aastal ka lõppeks antud kodanikuõigused. Põhja-Ameerikas elab 340.000 indiaani, kellest umbes 100.000 on tsiviliseeritud. Toome siin näitena mõningaid tüüpe sellest uuest tsivilisatsioonirüppe suunduvast rahvast.

ühtlane, kärsitu, kuid puhas kui allik ja jumalikkude värsside pillaja. Tean Pompeji freske vähem hiilgavaid kui tema poeemid.

Sellane oli Rodolphe Hafner'i esimene hing. Ja mitte üheks tunniks meie kolmeaastase sõpruse kestusel, — kolme- või neljaaastase? — Ühekski tunniks tema geenius ei lahkunud temast, ühekski tunniks ei laskunud tema hing, täis ülevat oopiumi, inimkonna labase tasapinnani. Vaid päevast päeva nägin teda kõrgemaks kasvavat tarkuses ja peensuses.

Tõepoolest...

Oleks küll parem mitte enam edasi kirjutada. Ei ole ettevaatlik kõneleda oopiumist mõtlematult. Tean inimesi, kelle käsi käis halvasti. Sest kindel on: Oopiumil on ikka õigus. Kui ta on kellelegi pahane, siis ta teab, miks. Ning siis, eks ole? teil ja minul pole ju sellest midagi. Jah, parem mitte kirjutada! Aga teie ei mõistaks...

Nii. Usun, et sest ajast Hafner'i teine hing hakkas temas sündima või hakkas ärkama. Jah, just nii pidi lugu olema. Teine hing lakkas magamast. Ning vististi too teine hing oli rohkem Hafner'i oma, kui see esimene rändav hing, ajutiselt asetunud vabasse kehha. Rohkem tema oma. Järelikult, ta oli seaduslik hing, teine oli usurpaatorlik. Kadedus. Viha. Võitlus. Jah, võitlus, mõlemad hinged võitlesid, — võitlesid nagu kaks kreooli, lahastu-seta. Ma pole seda näinud, oletan vaid. Kuid kindlasti see võitlus oligi, mis kurnas Hafner'i keha. Mäletan, poksivõitluse viimasel ringil maa oli tallatud ja liival olid pahtunud vere plekid... Hafner'i keha oli samasugune. Mõni aeg enne me lahkumist ta hakkas närtsima, kiiremini kui see oli loomulik tema eas, tema naha ilmusid kortsud. Vähem jõudu, vähem painduvust. Jume oli kahvatu, punaste täppidega, — nagu võitluspaiga liiv. Silmad palavikus, pilk ebamäärane. Suu valge ja kuiv. Ühes sellega kadus ta uhke rüht, esiletulevad ribid paistsid naha all. Kõhis lühikest kõha



**Gertrude Bommi,**

sünd. printsess Ziskala-Sa, Sioux suguharust, rahvusliku naiste-erakonna liige.



kopsude õõnsalt kaja-des. Kõhnaks jäi ta kui hõõveldatud laud. Ta kaal oli veidralt väike, lapse kaal. Ühel pärastlõunal ta laskis ennast puiesteel kaaluda: uudishimulikud kuhjusid ta ümber. Sel õhtul kuulsin teda esimest korda kõnelevat suitsetamise juures. Kastes nõela oopiumi ta sosistas: must aine. Ning esimese piibu lõppedes ta kordas valjumini: must aine. Uskusin teda naljatavat muidugi. Ta oli haige, olgu. Kuid miks kõneleda oopiumist? Oopium pole ometi kunagi kellelegi halba teinud. Näiteks mina, ma olen väga terve. Ja uskuge mind, kui oleksin jäänud truuks Hiina piipudele, mul poleks nüüd pragu-sid ka ajus... Ei. Hafner oli haige, sest tema näha all võitlesid kaks hinge kõigest jõust, tal-lates ja purustades ta ihu, võitlesid kuni üks kihutab teise minema ehk tapab ta...

Viimaks ühel hommikul ta lõpetas viimase piibu, tõusis üles ja ütles mulle: jumalaga.

Vaatasin teda mõistmata.

— Lähen ära, ütles.

— Kuhu siis?

— Mujale.

Ja ma ei näinud teda enam.

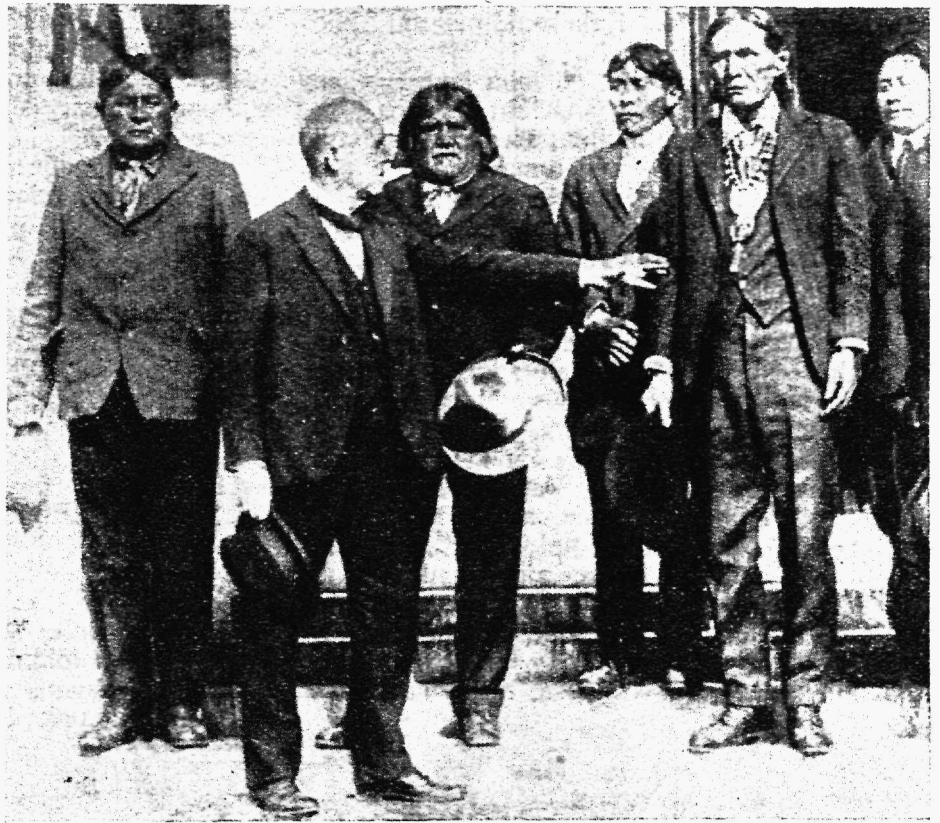
Iialgi enam kuni eile õhtuni. Eile Blanche'i tänaval, — ses tänavas on suitsetamisasutus, — komistan kellegi herra vastu, kes kõndis nina ajalehes. See oli Rodolphe Hafner.

Ta ei tunnud mind kohe. Muidugi olen vananenud, tean seda väga hästi. Mu nägu on väga kortsus, tarvitan kõndimiseks keppi. Tema näis olevat ikka noor, kuid siiski muutunud. Võtsin ta käsivarre. Oli väga rõõmus.

— Ha, vanake! hüüatas, milline kena kohtamine!

Keeras kokku oma ajalehe. Nägin, ta luges „Petit Parisien“, — följetooni.

— Ah, mul on sulle jutustada hulk asju, mõtle ometi, viis aastat! Olen abielus, vana. Mul on kaks suurt poissi.



Indiaanid Euroopa riides.

Kuus indiaanisuguharu esitajat Washingtonis.

Ta jutustas mulle oma perekonnast, korterist, oma naise kaasavarast, oma jõmpskate leemest. Näis kui oleks see kõik võrratu, imeväärne. Ta tegevat suurepäraselt karjääri. — Saad aru, sest saadik kui ma olen mõistlik. — Ta teenib 25.000 oma saatkonnas ja ühel ilusal päeval on ta kindlasti saadik. Kuulasin, olin kui puuga pähe löödud.

Suitsetamisasutuse ees küsisin:

— Kas tuled ühes minuga?

— Sinna? küsis ta maja vaadeldes.

— Sinna jah. Suitsetame mõned piibud.

Äkilise hüppega ta kaugenes minust mitu sammu. Kartsin teda hulluks minevat.

— Suitsetada oopiumi?! hüüatas ta. Suitsetada oopiumi. Sa tahad mu küll tappa.

Siis hakkas ta segaselt jrlustama.

See olin mina, kes oli hull, hull suitsetamisest. Tema ei suitsetanud enam, kunagi enam. Ta oli terveks saanud. Mitte kerge vaevaga, pagan võtku! Ta oli kannatanud kui märter, et vabastada oma keha hävitavast kirest. Kuudeviisi on ta heljunud elu ja surma vahel. Aga vähehaaval on ta võitnud. Kolmekümneaastasena, siis on ikka jõudu, eks ole? Ja ta

oli paksuks läinud. Kaheksakümmend kilo, vana!

Mis puutus mind, mul oli juba kaunis vilets välimus ja kui mul pole veel tahtmist pea kõneda, siis ta ei tea mulle paremat soovitada kui hüljata piibud, — nagu tema teinud.

Kuulasin ja mõtlesin: teine hing. See oli teine hing, mis võitis lahingus. Esimesest polnud enam midagi järel.

Ning küsisin: tema endine geenius, tema maalid, muusika?

— Ah, vana, siin pole midagi parata. Saatsin Salon'i kord enne abiellumist, ei võetud vastu ja, tead, neil oli ka õigus. Mustlase amet, see kunst. Sellega ei teeniks ma võidki oma leivale. Muusika, jah. See on kena ajaviide. Lõbus muusika muidugi. Vananedes näed ja mõistad nii mõndagi. Schumann, Chopin, tühi pettus kõik. Ja närvidele pole ta mitte midagi. Aga ma kirjutan. Veidike ajakirjandust pole kellelegi kahjulik. Mul on seega oma poliitika. See toob mulle kord veel Auleegioni paela.

Teine hing! Teine hing! Jumal, kui kurb. Kust leian veel tolle esimese, tulise ja särava hinge?

Ja hakkasin vihkama seda Rodolphe Hafner'i, muutunud ja väiklast, kes armastab raha, väikekodanlikku mugavust ja kõhtu, kes oli vaenlane luulele ja ideaalile, vaenlane jumaliku oopiumile.

Kuid ta ei mõistnud enam lugeda mu silmi. Ta ei mõistnud minu põlgust.

— Lõpuks, ütles ta, mürgita ennast, kui su süda seda igatseb. Pole minu asi. Kui sul sest on villand, tuleta meele mind, vana. Vaata mind hästi: kui tugev, paks ja soliid ma olen! Sääraseks võid ka sina veel saada. Üks piip vähem, see on ühe päeva elu enam. Ja elada on häbematu hea. Nägemiseni...

Ta raputas mu kätt ja astus üle tänava. Kõnniteel peatus, pööras minu poole ja hüüdis veel:

— Tõesti! Elada on tore!

Ning läks.

Ning samal hetkel kukkus katusekivi ja otse Hafner'ile pähe. Ta kukkus surnult.

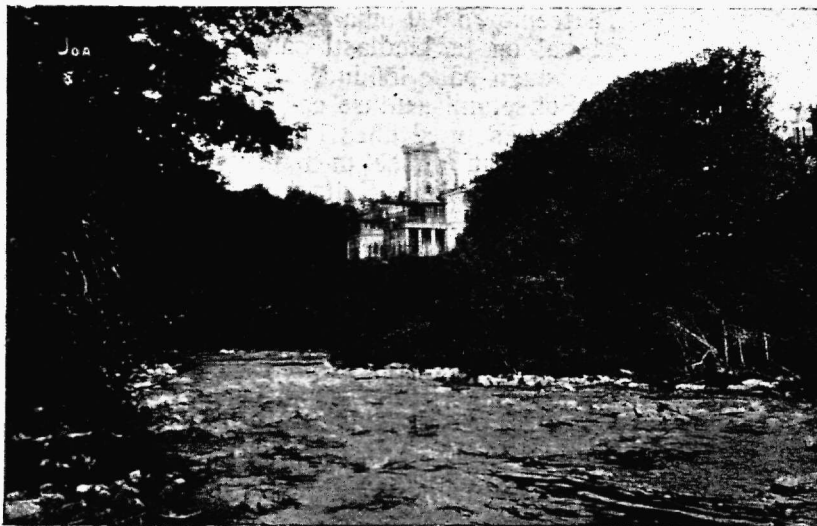
Päris surnult. Jooksin vaatama. Kivi oli nagu vikatiga lõhkunud pealuu. Ja teine hing, omakorda minema kihutatud, oli põgenenud. Õiglane kättemaks lõpuks. Kas pole?

## KEILA-JOA.

A. ADSON.

Kättesaamatuna, eraldatud kaunispaigana paistis seni Joa mõis. Oli teada, et siin on väga ilus ja et siin suvitavad valitsuse liikmed. Igaüks, kelle vastu sõna „Joa mõis“ suhu võtsid, ütles „ah!“ ja „küll seal on ilus!“

Kõneldi pargist, mille kõnniteede üldpikkus olla 54 versta, mõni arvas koguni 70, mõni jälle 35 versta; kõneldi rippuvaist sildadest üle jõe, koskest, mõisa ajaloo, mida teinud siin vana bürokraat Benkendorff ja tema ning ta järel-



Joa. Vaade lossile üle jõe allpoolt koske.

tulijate kõrged külalised Vene valitsejas- ning vürstkonnast, nende vappidest, kinnitatuist mälestuseks pargi raudpõrkide tugevde külge, nende istutatud puudest, ja kõrgete inimeste tujudest: Korra külastanud Joa mõisat Aleksander III. teinud vist mingi märkuse mere nägematuse kohta temale määratud öökorteri aknast — ja hommi- kul ärgates silmanud ta läbi akna merd ja värsket laia-pikka sihti, mille oli lasknud öösel raiuda monarki silmapiiri laienduseks teenistusvalmis omanik. Kellelgi olla soov tulnud näha kevadist lõhekalade hüppamismängu jões vastuvoolu ülesujumisel — kohe ehitatud jõe le paraajakõrgune tamm, ning tam-



Joa. Üks rippuvaist sildadest.

mi kohale vibutatud ühelt kõrgelt kaldalt teisele nõtkuv rippuv sillake, ja lõhed võisid karelda ning herrasrahvas sillalt seda pealt vaadata — rahast ei olnud mõisaomanikul puudu, see tuli tema paaristkümnest mõisast Venemaal. Sellest ilutsemise tammist on vesi nüüd nurga maha murdunud ja tuhiseb sealt õllevärvilisena alla, külap ta mõne aastaga murrab kogu tammi; ja vibusild on ka mõne aasta eest kadunud. — Kunagi eelistati salapärasust, mineviku romantikat ja kaduvusuulet, armastati varemeid; siin, tol ajal uues asunduses (lossi köögihoone tornikese tuulelipp näitab aastanumbrit 1801), varemeid ei olnud, oli aga jõe läänepoolsel, Joa lossi vastaskaldal pooleli ehitatud Meremõisa loss, missuguse mõisa Benkenдорff krahv Bergilt ära ostnud Joa pargi laiendamiseks; pooleliehitatud loss jäetigi pooleli ning määrati varemeiks; päris kenad varemed kõrgel äkilisel jõekaldal, võsast ja suurtest puudest tihedalt ümber ja läbi põimitud, ainult liig loodis seinad, akuraatsed müürikiivid ja paiguti mädanemata aknalengipuud osutuvad varemete päritolu mitte XVII-st ega varemast aastasajast, vaid lähemast minevikust, nii siis mitte kõige ehtsam muinsus.

Nüüd ei ole see paik enam kättesaamatu, nagu ta paistis veel mullu, valitsusliigete siinoleku ajal, ning oli seda eriti

enne sõda. Eelsõja aiavaimu pühkisid siit enamlased 1917. a. sügisel ja valitsusliigetest ei survita siin enam keegi, ainult loss on reserveeritud välisministriumi ja selle kõrgete külaliste jaoks. — senised külalised on tänava vaid pääsukesed räästa all. Muud hooned on iga mehe tarvitada, kes on osanud siia tulla ja riigile üüri maksab; siiski, kaks maja on tarvitada endisel omanikul vürst Volkonskil — aga kah rentnikuna.

Kaks tegurit on siin muutusi korda saatnud ja teiseks teinud endise hiilgepaiga: aeg ja enamlased. Viimaste rüüstamisälgi on veel leida siin ja seal, esimese katmis- ning tasandamisälgi igal pool. Mis omanikud siin püstitanud kuje,

lusthooneid, vaase, käsipuid, ehitatud sillakesi, treppe, terasse, lehtlaid, ehtinud kääpuid, kulutades malmi, marmorit, paeiki, pronksi — selle on lõhkunud enamlased. Mis pargi ja lossi asutaja ning täendajad on rajanud teid, istutanud punapukipuid, kastanigruppe, suvikuuski, tammi, pärnu, sirelpõõsa võid, kibuvitsu, seeditripuid, akaatsiaid, jasmiiine ja kümneid teisi õitekandjaid puhmastikke, et üks õitseng järgneks teisele ja sügisel ei jõuaks silm neid rippuvaid, ronivaid, taevatorkuvaid värvisurmasurijaid lehtkroone, -seinu, -vaipu, -laikusid küllalt imesteleda, see kõik on läinud omapead, käändunud looduse teed, kaotades



Joa. Vaade jõeile ülalpool koske.



ikka eram inimese kätetöö järgi ja muutudes loomulikumaks, vabamaks. Teed on suurelt osalt umbe läinud, puust trepid maasse vajunud, paekivist — libedaks sammaldunud, siiski veel küllalt jalutamishõlpsad; põõsad liig lopsakaks, osalt vanaks, pikavarreliseks, õitetuks muutunud, umbrohi, inimpikkune sõnajala palmistik ja igasugu laiutav odavpuu kipub võistleva ja matma rägastikku ilukasvustiku; on sündinud see kõikvõimas ümardumise, tasandumise ja tihenemise protsess, mis omane kõigele kärnerita ja kupjata jäänule — ja nii on see kõik kaunis, hävitub ning kattub küllusest aja-joosul seegi, mis määrates siin sõge sõdur. Rahu lepitab.

Eriti rahulik on olla parki ümbritsevas vägevas männimetsas ja metsa palistaval mere liivakaldal. Ning iseäraliselt veetlev ja pärast pargiilu vajaline on ümberkaudne harilik maaloodus talude, karjamaade, lihtinimestega ja võrke kuivatav ning aeglaselt purjetav kalamees.

Natuke kättesaamatu on Joa praegugi: 7 versta Vääna jaamast ja tüütav-aeglane sõit kindlusrongil; umbes 25 versta Tallinnast, aga kestab põhjalikkude peatuste tõttu ligi 2 tundi — aegluse rekord! ja veel niisugusel suurtükide vedamiseks ehitatud teel ning uutes vagnites. — Siiski on see Joale hea: mida kättesaadavam ta oleks, seda rutem rüüstataks siin pühapäeva väljarändajate poolt sirelid ja t. õisoksad, magataks kasteheina niidud ning külitaks puudealune täis paberijätiseid ja pudelikilde — juba see sünnibki väiksel ja ähvardab kasvada. Neil vorstipaberite, munakoorte

ja joomajoruga looduse kestva pühapäeva äripäevaks ristijail kulukuks natuke pealt kuulda jaamainimeste arutusi kindluse tee vanadusest, liiprite omadusest 7—8 aasta jooksul pehastuda ja uuendamist nõuda ning tähele panna sõidukiirust, millega kattuvad unipikad seisakud jaamades, ka raudteeõnnetuste ajaloo ning teooria mälus värskendamine ei oleks ülearune.

Hea asja on siin korda saatnud too paha nimega Benkendorff, pealinnas asutas ta inetu „kolmanda jaoskonna“, siin — tol ajal juurepääsematus provintsis — ilusa nurga. Ei oleks vist leidunud sündsamat paika puhkelossi valikuks: loodus siin ise kõige vastutulelikum ja ettevalmistavam oma soodsa mereranna, kungas- ja mägimaastiku, lugemata vaheldusrikaste kallastega kiirevoolulise jõe ning alati pahiseva kosega; oli olemas nõuetav mitmekesidus maapinnas ja kasvustikus, puudus ainult elamu — ja ehitati 1½ versta merest, kose ligidale loss, kolm herrasmaja (üks kirikuga), suured triiphooned, hoone, millele võiks nimeks anda jahtmaja (Helveetsia stiilis), teenijaskonna ja ametmeeste tüsedad kivist elumajad, sepikoda, kõik enamasti mingis Gooti stiilis, piduliku sisemusega tallid, mürakas pesuköök, uhke saun, külaliste majad, kolmekordne tornimaja mere ääre, igale majale veevärk, ja lugematuid paviljone ning lusthooneid. Ehitati põhjalikult, laia käega, põliselt, suurejooneliselt.

Enamjagu sellest kõik on veel alles, mis rohkem, mis vähem remontinõudev. Gootiakendega sepikoja murgatornide otsa on end istutanud kaks nii umbes kooliealist mändi — aga sepikojas haamerdab sepp reipasti. Ka maa

sisse roninud vesiveski loogistab töötada. Mõnest hoonest on järel lagunened alusmüürid, mõnigi kõrvalhoone vahib virilalt ja sapiselt oma katkise alknvärgi ja auklise laastkatusega, aga on ka hooneid täies, isegi hiilgavas korras viimaste aastate meie inimeste hoolitsemise tõttu. Peatriiphoone on üsna armetult enamlastest purustatud, ta oli kord kahejaoline, üks madalamal, teine maja võrra kõrgemal terrassil, nende vahel pikergune õu; sel õuel, umbrohu ja klaasikildude seas, õitsevad veel mõningad kirsipuukesed, alumisest triiphoonest on jäänud vaid kivist tagasein, klaaskatus ja esisein ära pühitud; ülemise hoone klaaskatuse iätiste all



Kosk paremalt kaldalt vaadatuna. Paremaäärne paeseina osa, mida kevadel katab vee langus, on suvise vee-madaluse tõttu kuiv.

kurbuvad veel viinamariapuude kuivanud raod ja kuus kuivanud virsikupuud, kandes vilja asemel suuri punaseid sipelgaid, kes ahnelt otsivad viimase magususe jälgi. Kord töötas siin seitse aednikku.

Ei maksa otsida kõiki omal ajal igale sündsale paigale asetatud vappidega kaunistatud raudpinke — need kuperatas vahva bolshevik jõekallastelt alla kuristikku, või peksis nad samas paigas lõmaks ja pihuks, vähemalt vapi löi seljatõe küljest maha, kui oli väsinud suurema purustustöö tegemisest; ka raudpaviljongidele ei antud armu.

Samuti sillakeste käsi- puudele, mis kõik olid pinkidega ühte mustrit. Ja marmorkujud — need olid esimesed lahinguohvrid. Völvitud laega lossi keldris kükitab praegu üks endine Venus, ilma peata, üsna halliks läinud, ja valvab põrandale liiva sisse tolgitud mulluseid kaalikaid ja hiiglaporgandeid. Venuse pea leidsin ühes talus, mõni verst eemal; seal ta ehtis ninatuna lillepeenrakest teiste kividega võidu ja räästast tilkuv vihmavesi oli ta üsna valgeks pesnud — ei kuidagi sobi ta enam oma endise keha otsa. Nii nad jäävadki lahku, kunni mõni muinsusharrastaja nad kokku viib; aga puuduvat nina ja põsenukke, mis langesid „vabaks“ saanud Vene poisi mõõgahoopide all, ei korja ta enam kunagi kokku. Vana aednik, kellega koos laskusin keldrisse porgandite järele, jutustas veel kujude purustamisest: „lossi ees samba otsas oli valge inimene, ka selle löid enamlased maha, südametäiega.“

Lossi väravas aga püsivad terveina neli Benkendorffi poolt Vene-Prantsuse ajast a. 1812 koju toodud suurtükikest ning ähvardavad mänguasjadena idakaart.

Ka nende järgi oli käinud 1918. a. rüüstajate himu ja umbusk, kuid lõpuks nad olid veendunud nende kahjutuses ning jätnud rahule.

Isegi perekonna surnuaiale, kus puhkavad Benkendorffid ja Volkonskid, ulatus oktoober-revolutsiooni tuhin: langesid marmorristid ja peaaegu oleks hauadki avatud. Ei antud rahu sellele väga kenasti kõrge männimetsa alla ja küngastikule asetatud väikesele kõrvalisele rahupaigale; hulka aega varem olid sealt varastatud pronksristid, millele omaksed asemele panid marmorristid, et lõhuks neid „maailma



**Joa.** Kosk pahemalt kaldalt vaadatuna. Ka pahem äär kannatab suvise veepuuduse all.

revolutsiooni õhutajad.“ Nüüd on sinna juure kerkinud lihtne männipuust ristikene tänavu kevadel surnud vürstinna värskel kääpal, mida külastab iga õhtu poeg, vürst, praegune rentnik, sümpaatlik, lihtne tööinimene, niitev heina ja kitkuv peenraid, ning lahke igatühe vastu.

Alatasa petab oma kohinaga vihmase ja tuult kõrva ette kõrgelt kukkuv kosk. Ta kipub kesksuvel poole kitsamaks, kuid kevadel suure vee ajal ja suurte vihmavalingute puhul võib ta olla õige imposantne. Ilusaid vaateid on kosele, nii lossi terrassilt üle valgete kibuvitsade tiheda vöö — kaks kord kõrgemale kosest tõuseb veekukkumisest tekkiv vesitolmu pilv ja vikerkaaritseb, kui oskad õigest nurgast vaadata, ka teisalt, mõne jõekääru äkiliselt kaldalt näed koske, tagapõhjas tühemena tume metsamüür. Ja kose tagant ning valgelt rippuvalt sillalt lossi poole jälle oma ise vaade. Vaateid on palju, panoraame mitmesuguseid. Nende edasiannuks on vaja fotograafi. Ainult mõni siht tahaks ülevõimu võtnud puude kroonistikust läbi raiuda, et avaneks pilgule kõige muu toreduse juure ka meri. Ta on ju küllalt kättesaadav siin, kuid ikkagi tahaks teda rohkem, alatasa silme ette. Lepi pargiga, imimene, lepi jõekallastega, täies jõus metsaga, ja kui kõnningul äkki puude vahelt taevasinäe liitub meresinaga, siis seda suurem üllatus.

Kallis on olemine puhta-liivasel rannal, madalast veest kerkivate, istumisele kutsuvate graniitkividega, jala tallale nii sobiva solistus- ja supeluspõhjaga. Siin on paik, loodud supelranna ja suvituskoha asutamiseks, aga tänu

verstadele, mis eemaldavad teda linnast, veel peaaegu puutumatu kärast ning segajaist (kui ilusailmalised pühapäevad välja arvata), et ei riku rahu ja üksiolemist see ebakultuurne, mis kultuuriga kaasas käib. Sageli on rand üsna tühi inimestest, vahel ilmubki mõni üksik, kuid kaugus on parajane ning üksiolemine ei hälru kuigi tuntavalt. Peaks see jäämgi nii.

Kujutatagu ette, et Joa pargi, metsad ning ranna võtaks enese kätte mingi aktsiaühing ja asutaks siia midagi moodsat kurorditaolist, nii välismaa eeskujul kõigi juurepääsu ning siin-olu „hõlbustuste ja mõnusustega“. Koht iseenesest oleks selleks väga soodne, ületab paljudki välismaade kurordid. Aga mis jääks siis järele? Klaaside, nugade, taldrikute klirina all peaksid istuma siis rannal ja püüa siis veel kõrvaga kinni kajaka kaebeid ja meripääsukese hüüdeid. Autotuututamised, komandosõnad

kelneritele ja jooksupoistele, prae- ja supilõhnad, vaese omaks leierdatud moodsate tantsumotiivide igavesed kordumised kusagilt restoraani rõdult, jalgteil kihutavad jalgrattad, moodi kaasa tegema tulnud supelvõõraste tuuletillised, lõhnaõlilised ja kõik mõeldavad rahainimese laiutamised-edvistused ning enese esiletõstmised — ja otsas on loodus oma puutumatus, segamatuse ning omapäraga, shabloon sööb ta. Ei, jäägu siia muusikat tegema kägu, kajak, ööpik, rukkirääk, üksikuks vastutelijaks teelt kõrvalehüppav konn, rohusse sahistav uss (neid on siin rohkesti), lõhnalevitajaks varjulill, villvallikas, sõnajalg, värvikandjaks sirel, kibuvits, kontuuride joonistajaks suvikuusk, tamm, mänd, jutuvestjaks merekoha, lobisejaks ojad ning kaasinimeseks vaikne kalur ja omaetteiline maamees ning seeneeit. Need ei riku siin midagi.

## HASHISH JA OOPIMUM.

PAUL EDUARD DÜRWEILT'i järele O. TREU.

Kõigil ajal on paljudel rahvastel olnud tuntud uimastavate abinõude tarvitamine, mida taimedest saadakse, et ennast sellega joovaltada. Kuid neid tarvitatakse ka teisteks otstarveteks, eriti arstiteadlased arstimiseks.

Greeka ajalookirjutaja Herodot kirjutab sküütidest, et nad kanepiteri palavaksatud kividele riputasid ja selle suitsu sisse hingates rõõmsasse ärevusse sattusid. Kanepitaimel narkootiline aine seisab vaigus, mis peaaesjalikult soojades maades kasvatatud kultuurtaimedes väiksesse näärmeisse, mis lehti ja õiteosi katavad, koguneb. Kuigi meie kanepil need vaikusisaldavad näärmed nõrgalt on arenenud,

siiski võib ka tema juures uimastavat lõhna tunda. Troopilistes maades kasvatatud kanepil on niipalju narkootilist vaiku, et pärismaalased seda ainet osalt kätega ära rohitsevad, osalt kleepub ta nende riiete külge. India kanep annab peaosalt lõõtsutamispulbriid ja -sigarettidele, ja suitsu sissehingamisel saadud möödaminev kergendus põhjeb veresoonte laienemisel.

Suitsetades või teatavate preparaatidena maitstud, sünnitavaq rasvased väljavõtted, mis pulbri kujul või ekstraktidena müügile tulevad, ilmsi unenägusid õnnest ja rõõmust, kehalist ärritust, valu kergendust ja fantaastil. seisukordi, mida mitte ainult hommikumaa rahvad nii väga ei armasta. Kanepist joovaltatud hommikumaa-lane arvab enda olevat pooljumala täis jõuküllast noorust, kelle päralt on kogu maailm. Ta meelest on, nagu paitaks päike iga ta mõtet, nagu oleksid kõik ta võimed suurenenud, ruumi ja aja piirid kadunud. Maailmareisija Gerhard Rohlfs kirjeldas oma tundmusi pärast kanepijoovaltust. Tema meelest oli, nagu oleks kogu ta keha raskus kadunud ja nagu heljuks ta õhus, ta näis koleruttu mõtlevat ja mõne minutiga tunde läbi elavat, mil silm kõiki värve hiilgavaina, kõrv kõiki kuulnud häält harmoonilisemaina tundis. See on igatahes eurooplase kaine uurimine, kes ju selle peale välja on läinud, et sultanilõbudest ja paradiisilõbudest tahta unistada. Hommikumaa-lasel on teistsugused soovi- ja igatsusunenäod, mis talle põgus-sas joovaltustolekus näivad täituvat, kui ta ka-



Hiinlased ühes San Francisco oopiiumiurkas.





**Hashishisuitsetajad.** J. Taupin'i maali järele.

nepipreparaate on maitsnud või suitsetanud. Kassiahastus on talle pärast ärkamist osaks, nagu igale teiselegi, kes mingisugust narkootilist ainet tarvitab, et oma tõsist seisukorda lühikeseks ajaks unustada. Uimastus kanepi-joovastuses pole suur, pealegi ei mõju ta kohe igaühele. Põhjus, miks eurooplane sellele joovastusseisukorrale ei andu, seisab vististi selles, et ta loomus ja haridusaste on teistsugune kuj hommikumaalasel.

Hiinas tarvitati viiendal aastasajal enne Kristust kanepipreparaate uimastusabinõuna. Egüptlased, greeklased ja roomlased tundsid kanepi uimastavat mõju, kuid ei tarvitanud teda. Öhtumaal kuuldi sellest jälle alles ristisõdade ajal. Araablased tarvitasid seda narkoosi hashishi nime all, see tähendab otsekohe rohi, tähenduses „kuulus rohi“. Islami laialilagunemisest saadik tutvunes kanepipreparaat suure osas maailmas, ja mitmed miljonid inimesi hakkasid teda tarvitama. Mitte ainult Araabias, Türgis, Persias ja Indias ei tarvitatud teda maitseabinõuna, vaid ka Põhja-Aafrikas, kus teda „kaf“ või „kif“, see tähendab ihastus, nimetatakse, ta jõudis kuni hottendotideni ja tungis teispool kuni Kesk- ja Põhja-Ameerikani. See on viinakeelu mõju mis Islami tunnustajate hulgas võimaldas kanepipreparaatide ja pärast ka oopiumi määratumat levimist.

Kanepipreparaatide närve hävitav mõju on siiski vähem kui oopiumisuitsetamise tagajärjed. Kuna ülalkirjeldatud kanepiainet mitmesuguses valmistuses joovastuseks tarvitatakse, on oopium „unemooni“ paksendatud piimasahvvt, mida inimsugu oma õnnistuseks, veel enam aga oma kannatuseks tundma ja kurjasti õppis tarvitama. Sarnasena kanepi uimastavale haisule levitab ka suuremal hulgal palav kliimas kultiveeritud moon omapärast narkootilist lõhna. Mõni päev pärast õite mahalangemist tehakse seemnekapslitesse lõiked, millest piimane sahvt välja tuleb, mis siis noaga ära kaabitakse ja vähemateks ja suuremateks kookideks sõtkutakse. Selle koogi lõhn on vastumeelselt uimastav ja maitse vänge ja kibe. Arstirohuna, õieti tarvitatud, mõjub oopium õnnistusrikkalt, kuid joovastuseks kurjasti tarvitatuna, toob ta enam häda, haigust ja meeleheidet kui mingi muu narkoos. Kõige enam sünnitab sarnast viletsust viinatarvitamine. Ta on hävitava mõjuga hiiliv mürk. Liiale oopiumitarvitamisele andunud, vaesed ja halvasti toidetud inimesed pakuvad pörutavat pilti.

Moon on üks kõige vanematest arstitaimedest, ja mingisugusel kombel maitstud piimasahvvti magamapanev mõju oli ammu tuntud. Une müüdilise kehastus Hypnos on greeklattel mooniga ehitud, samuti unenägudejumal Morpheus ja surmajumalanna. Vanaaja inimesed

nimetasid oopiumi ka „moonipiisaraiks“, ja paljud arstid hoiatasid oopiumi kurjasti tarvitamast. Viinasse segatult anti teda unerohuna. Kuna hashish ja alkohol esialgu eriti äratavalt tundub, kuni rasked tagajärjed tulevad, mõjub oopium eestkäit rusuvalt. O. Messingi järele muutub harjunud suitsetajate nahk kuivaks ja kortsuliseks, näokarv kahvatuks ja kollakashalliks, keha jääb kõhnaks, põsed langevad sisse, silmad vaatavad tumedalt, puls muutub nõrgaks, kiireks ja rahutuks. Aga palju parem on moraalne muutus. Mõju peajule on esiti ergutav ja stimuleeriv, kuid pärast tuleb laiskus, võimetus pingutavale tööle, lõtvus ja lolliksjäämine. Endavalitsus halvatakse, moraal nürineb, pikkamisi kuid kindlasti demoraliseerub terve iseloom, ja nimelt on kalduvus valetamisele otse vanasõnaliseks sa-

nud. Nagu hashishi tarvitamisel, on ka oopiumisuitsetajate juures tihti liialdatult kirjelatud „nägemuslik“ seisukord tingitud suitsetaja vaimlisest kultuurist, mõjustatud ta igapäisest mõtetekäigust. Lõpp on alati — purustatud tervis ja raske töö.

Oopium on nii mõnelegi lootusetule suitsetajale tervitatud, et ta viletsale seisukorrale lõppu teha. Souchongis on kolm Hiina haigemaja, kes päeval ja ööl arste välja saadavad, et vaeseid oopiumiga endatapajaid maksuta ravitseda. Ühes sarnases haigemajas tuli 24. jaanuarist kuni 23. juulini 1898 111 juhtumist ette, 47 meest ja 64 naist, kellest 42 meest ja 52 naist päästeti. Sarnased endatapmised ulatuvad ses kolme- kuni viiesajatuhande elanikuga linnas iga aasta tuhandeisse.

## MONTROSE.

Norra kirjaniku SVEN ELVESTAD'i romaan. Eestind. E. J.

13

### XXVII.

#### Jaht.

See jutuajamine oli Kellersi erikontoris salapolitsei jaoskonnas. Viimastel minutitel olid elektrikellad lähedais tubades vahetpidamatult kõlisenud.

Krag astus ukse juure.

„Politseiasutused hakkavad telefoneerima, nagu näha,“ ütles ta taskukella vaadates. „Nüüd võime esimesi teateid oodata.“

Ta tahtis minna, aga peatus jälle.

„Ei, ma pole naernud,“ ütles ta.

„Ometi näis see mulle nii,“ vastas Keller, „see oli aga ka metsik mõte minust.“

„Teil on õigus,“ ütles Krag. „Sarnases seisukorras, nagu praegu, tulevad sageli kõige imelikumad mõtted pähe, ja ma ei tahtnud teid pilkega tagasi tõrjuda. Pean ütleva, et ma õieti ei teadnudki, mida ütlesite, ma kuulsin ainult teie hääle kõla. Ja kui ma suuga natuke muigasin, siis tähendas see ainult, et naersin märkustesse süvenenult, nii hajameelselt, nagu oleksin kuulnud kauget muusikat.“

Keller tõusis püsti ja lõi käega paberitega kaetud lauale.

„Ei, nüüd lähete mul juba liig luuleliseks,“ hüüdis ta pool naljatades, pool pahaselt. „Teie räägite ainult veel roosidest, muinasjutu-luuletajaist ja muusikast. Mida mõtlete viimase märkusega?“

„Ah, mitte midagi iseäralikku,“ vastas Krag heasüdamlikult. „Tahtsin ainult piltlikult väl-

jendada, et mul on aim, mul on nagu kuuleksin kauget muusikat või tunneksin nägematute lilled lõhna. Mina pole kellegi luuletaja, aga ma sooviksin, et võiksin kirjutada oma tundeid luuletaja ebamääraseis vormes, kui aiman, et suudan saavutada tõtt, valgust, lahendust. Mida praegu tunnen, tunneb kindlasti iga luuletaja, kes kaua on võidelnud loomingul lõpetamisega ja korruga tunneb lahendavat elevust, mitte selgelt ja käega katsutavalt, vaid aimusrikkalt lähenevalt ning kasvavalt. Nüüd tahan ainult veel kõik koguda, Keller, siis on mul lahendus, valgus. See on väga kummaline lugu.“

Keller ei mäletanud oma sõbra kunagi olevat näinud nii ärritatuna ja vaatas talle ehmunult ning segaselt järele.

Krag läks läbi pika koridori, mis ühendas politsei võlvialust vangikongidesse viiva raudtrepiga.

Koridoris kohtas ta tsiviilriides salapolitseinikku, kelle püksisääred alt olid rattasõiduklambritega kinni tõmmatud. Krag laskis teda enda ees astuda suure ruumi, kus istus palju teisi salapolitseinikke, kes ootasid suure, rohelise kaleviga kaetud laua ääres. See oli kriminaalpolitsei istangutuba, täis telefone ja käsi-raamatuid, muide aga kaimelt möbleeritud; peale suure laua seisid seal veel ainult mõned ebamugavad toolid ja hiigla seinakapp.

Kuna tema ees sisseastunud salapolitseinik telefoni juure läks, hakkas Asbjörn Krag ühe teise politseiametnikuga rääkima. Üks neist lahkus pärast seda, kui oli saanud Kragilt seletuse;

sisse tulid jälle teised, üks mundris kirjutaja tuli paberitega, pani need rohelisele lauale ja kadus jälle. Kogu selle aja helisesid telefonid terava metallkõlaga. Üks vangivahi riides mees tuli kirjaga, mille ta Kragile ulatas ja mida viimane avamatult käes hoidis, kui oli heitnud pilgu ümbrikule. Üks paks politseikomissar, kes palavusest ähkis ja oma mundri oli avanud, pani suure, punase äärega plakaadi lauale. Krag vaatas seda ja noogutas kiitvalt pead. See oli plakaat vanglanõo tundemärkidega, mis kõigile kuulutuspostidele pidi kleebitama. Keegi ei lausunud ülemäära sõna. Vahepidamatult kostsid telefoniaparatuuridel istuvate ametnikkude hallo! hallo! Sarnast pilti võis näha kriminaalpolitsei keskasutuses mõrtsukatöö päevil või kui müüdu oli juhtunud midagi erakorralist. Elav tegevus, kuid ei mingit segadust. Meeste lakkamatu tulek ja minek, kelle välimus sugugi ei sobinud sellesse kujutelmis, mis inimestel harilikult on salapolitseinikest. Tugevad mehed sõjameheliku välimusega, sini-silmalised, ärritatud, jalgrattal tulnud ja jälle läinud. Ainuke, kes eraldus neist inimesist, oli Asbjörn Krag, kes oli istunud oma armsa male kohale akna alla ja, selga valguse poole pöörates, luges kirja, mille praegu oli saanud. Tema näojooned olid ilmekamad, peenemad; oma lagepäraga paistis ta ennem mõni kohtunik või assessor kui salapolitseinik.

Sarnane elu valitses ses ebamugavas, kasar-mukollases ruumis paljaste akendega, elu, mis väljendus tihendatud, sihiteadlikku tegevust, tungivat eesmärgile püüdmist. Väljas, suurlinna hallis kivikõrbes aga aimati jahisaaki, mõrtsukat, kes peitis end inimmassi ning tumedaisse varjudesse, tagaetult värisedes, surmahirm silmis.

Kui mõni asjast teadmatu isik oleks tulnud sel tunnil kriminaalpolitsei keskasutusse ja natuke aega kuulatanud käske ja kõneluste katkendeid, oleks ta varsi tulnud veendumusele, et siin töötati kindla kava järele.

Vahepeal vastas Krag ühele telefonogrammile ja teda kuuldi ütlevat:

„Otsige läbi kõik trahterid B.-tänaval ja merimeeste kõrtsid mererannal.“

Ehk:

„Olete olnud merimeeste majas? Hea. On veel üks maja kristlikkudele merimeestele Wiktooria-kaldal, minge sinna ka.“

Ehk:

„Saatke Johnson aurikute ühingusse.“

Ehk:

„Ärge laske ühtki purjelaeva välja sõita.“

Seal hüüdis mees telefoni juures valjult läbi toa:

„Pat on leidnud jäljed Söekaldal, kuid kaotanud nad jälle.“

Krag, kes parajasti politseiülemla juttu ajas, noogutas ainult pead. Politseiülem oli tulnud hetkeks kriminaaljaoskonda, et isiklikult kuulda, kuidas asi seisab. Tema ekstsellents oli närviline. Kogu politsei au seisis kaalul. Ta märkas juba kuulmatut ärevust ajalehtede toimetustis. Ta ise ei võtnud tööst osa, kuid kui ülem kandis vastutust. Tunni aja pärast pidi ta olema lõunal ministri juures ning tahtis heameelega (Krag tundis ta edevust ja naeratas), ta tahtis heameelega teatada vangistamise uudist lõunalaual, nagu kõigkõivõimas politseiülem sarnaseid uudiseid armastab teatada — rahulikult, hooletult, raudhalli politseipilguga: „Armas proua X. Meie oleme mõrtsuka tabanud kell 6,34.“ Ja Krag vastas:

„Ta ei pääse kuhugi, teie ekstsellents, meie oleme tal kannul, ma arvan juba kuulvat ta samme. See seal (ta näitas peaga rattasõiduklambritega salapolitseiniku peale) kinnitab, et ta pole peale mõrtsukatööd tagasi tulnud oma väikesesse tuppa, kus ta elab. Ta ei julge seda, sest teab, et oleme tal kannul. Ma ootasin oieti, et ta vabatahtlikult enda teatab.“

„Tõesti,“ ütles politseiülem hämmastunult. „Miks arvasite seda?“

„Ma arvasin seda, kui olin uurinud teo põhjust.“

Krag pani käe kirja peale, mille praegu oli saanud.

„Põhjus on siin,“ ütles ta, „vilets usub veel ehk põgeneda võivat. Ta on kauaaegne merimees ja teab, et just praegusel ajal on merimehi vähe ja mõni puudustkannatav kapten on heameelega nõus tarvitama salateid, et saada mõnda meest. Ehk tunneb ta ka mõnda autut isikut, kes on valmis teda aitama. Meie inimesed on juba igal pool. Teada on antud igale laevale, igale kohakontorile, merimeestekodule, kõrtsile. Ehk kõhkleb ta veel natuke, sest et ta on kartlik, aga ta peab kindlasti varsi tulema.“

„Ootan edaspidist oma kontoris,“ ütles tema ekstsellents. „Telefoneerige mulle, palun, kohe.“

Ja ametnikud kriminaalpolitsei keskasutuses jätkasid oma elavat tegevust. Inimesed tulid ja läksid. Teadaanded järgnesid üksteisele.

Viimaks saabus hetk, mida paljud inimesed elujuhtumusist tunnevad. Hetk, kus äkiline tükisatus näib ümbristevast elust läbi käivat ja kõiki ägedamalt hingama panevat, mis tähendab, et lahendus on leitud.

Äkki kõlas kell ebaharilikult heledalt, ning kõik hääled segunesid üheks mitmehääleliseks pomisemiseks, kui sisse tormas tolmune ja hi-



gine rattasõitja; üks tõmati lahti ja jäi pärani, nii et kuulda võis koridorist ruttavaid samme. Siis langes kolm sõna, lühidalt ja teravalt:

„Ta on käes!“

## XXVIII.

### Piitsahoobid.

Ta istus trellide taga B. politseijaoskonnas all sadamas. Oli tulnud aralt, müts käes, merimeeste kohakuulamise kontori ja küsinud kareda häälega, kas ei leiduks kohta vilunud merimehele, ja siis oli ta kohe kinni võetud, sest üks salapolitseinik oli seal istunud ja oodanud. Ta ütles ainult: „See on hea —“ ja sest saadik pole ta midagi lausunud. Temalt oli võetud revolver, milles leidis veel neli laengut. Nüüd istus ta trellide taga pingil, ettepoole küürus, käed põlvedel. Ikka jälle vaatas ta kordniku peale ja sirutas keha, liigutas, millega tummalt väljendas mingit kangekaelset kohut iseenese üle. Kordnikud kohtlesid teda sõbralikult, nagu politsei alati kohtleb jahisaaki, kui see on kinni püütud ja tema võimuses. Ta sai kohvi ja leiba, mille hirmukalt alla neelas, ning tubakat pakuti talle, mida ta aga vastu ei võtnud. Tal olevat endal tubak, ütles.

Kui assistent küsis talt:

„Miks lasite vaese poisi maha?“

Vastas ta:

„Sest et ta oli seda ära teeninud.“ Mille peale ta ionnakalt oma lihakseid liigutas ja vaikis.

Varsti sellepeale tuli Krag ja istus tema kõrvale pingile. Krag jättis oma vihmamantli selga, hoidis aga viltkübarat käes. Ta oli tulnud üksipäini autoga politseist.

„Teie olete toreda tükiga hakkama saanud,“ ütles Krag talle.

Georges kergitas end natuke, nihkus aga pingil eemale, et mitte istuda salapolitseinikule nii lähedal.

„Oo jah, see oli üsna hästi tehtud,“ ütles ta ja naeris. Kummaline naeratus selles hallkähvatus, ilmets näos.

Vankrivurina ja tänavraudtee kõlina nõrk kära tungis poollämmatatult läbi paksude seinte. Nagu välk sähvas möte läbi Kragi pea: Linn väljas, tuhanded inimesed huvituvad nüüd sellest kuulmatust mõrtsukatööst. Läbi tänavate kihina kõlab: „Mõrtsukas, mõrtsukas, kas ta on käes? Kus ta on?“ Nagu mõnel suurel katastroofil, mis ähvardab kõiki surmaga, mõnel õnnetust kuulutaval tunde-märgil, mida kõik võivad näha, valdab rahvast ärev iha, midagi teada saada sellest inimesest. Kus ta on? Läbi milliste lugematute

inimestega täidetud tänavate ruttavad ta kartlikud sammud?...

Ja nüüd istub ta siin selles kitsas sünges ruumis, valgustatud sinakast gaasitulest, mis ripub alla värskelt lubjatud laest, ja näitab naeratust räpases-kähvatus, uskumata väsinud näos. Tal on pruunid, tubakast rikutud hambad.

Krag ütles talle:

„Kui olud oleks olnud teistsugused, oleksin heameelega näinud, et oleksite pääsenud merele, mõnele purjelaevale eeskujuks. Kujutlege, et seisaksite praegusel hetkel kiikuval laevalael, kuna rannatuled kaugusse kaovad.“

„On hea nii, nagu see on,“ vastas Georges, ja õõtsutas mütsi. „Kui kaua see vältab?“

„Mis?“

„Kuni mu üles puuakse?“

„Vast ei poodagi teid. See oleneb sellest.“

„Ei, see on võimatu,“ vastas Georges, „see on võimatu, kuradi päralt.“

Ta vahtis toas ringi nagu inimene, kes ärkab ja ta silm jäi peatuma revolverile, mis seisis laual.

Asbjörn Krag andis märki ja politseiametnik pistis revolvri tasku.

„See ei pea teid enam kiusatusse saatma,“ ütles salapolitseinik sõbralikult Georges'ile.

Vanglanägu langetas pea ja laskis kuulda-vale sügava ümina, mis näis tulevat üsna madalast rinnast.

Krag palus nüüd end vangistatuga üksi jätta, ja mõlemad politseiametnikud eemaldusid, ehk nad küll heameelega oléksid viibinud ülekuulamisele. Üks võttis paberitüki ja teine ühe protokoll: sarnasel viisil talitavad inimesed, kes hädapärast on sunnitud toast lahkuma.

„Vanglanägu“ mõistis, et algab ülekuulamine ja läks nähtavasti rahutuks. Ta nihkus Kragist veel kaugemale. Nad istusid ja rääkisid nagu inimesed, kes juhuslikult istuvad üksteise kõrval raudteejaama ootesaalis. See võrdlus tuli Kragile meele, kui ta vaatas kollast, siledaksõõrutud pinki. Kui jutuaamine mööda, lahkuksid nad üksteisest ja igaüks astuks oma rongile. Krag pööraks tagasi ellu ja kõigile, mida too pakub — teisel oleks pääsematu reis ees tühjusse. Esimene rõõmustelles, teine istus värisedes ja soovis endale surma ning võitles haruldaselt kareda kõhaga, mis sarnanes allasurutud nutule.

Krag küsis:

„Kas olete täna olnud katoliku koguduse aias?“

„Jah.“

„Mispärast?“

„Sest et ma seda luriust otsisin. Ma teadsin ju, et ta on segatud preestri lukku. Ja

seal mõlesin: Varem või hiljem ilmub ta salapolitseinikkude seltsis. Ja siis tuleb järg minu kätte.“

„Kas teie ei kahetse oma tegu?“

„Ei.“

„Kas teeksite seda veel kord?“

„Jah.“

„Kas olite siis midagi kuria teinud, enne kui tapmise toime panite? Mispärast põgenesite politseiniku eest?“

„Ma kartsin, et mind uuesti vangis viiakse. Sarnaste kahtlaste inimestega, kes nii välja näeb, nagu mina, on jutt lühike.“

„See oli siis lihtsalt juhus, et leidsite Charlie Whisti akna alt?“

„Jah.“

„Millega tahate end vabandada?“

„Ei millegagi. Ma tahan oma asja kujutada nii halvalt, kui võimalik.“

„Tapmine kättemaksimisest on ettekatsetatud kuritegu, sellega ei paranda te oma asja ka sugugi. Tunnistage parem tõtt.“

Mõrtsukas kergitas end jälle ja nõjatus tahapoolle, nagu oleks tal raske hingata; hingates korises tal rinnus. Kui selgelt väljendas see raske hingamine piina, lootusetust ning ühel ajal vihast endakaitset!

Äkitselt kiskus ta kuue ning särgi õlgadelt. Alasti ihu mööda jooksid laiad piitsahoopide jäljed. Krag vaatles täis kaastundmust ta silmi, milles läikis ahastav küsimine, tumm kaebus kuulmatu teotamise üle, mida ainult surm võis tasuda.

„Mina sattusin vangis.“ ütles mees. „sest et ma ägeduses liig tugevalt kahmasin kinni ühe tuntud lurjuse.“

„Miks ei kannud teie vanglakaristust kannatlikult?“



**Ras Tafari,**  
Abessiinia valitseja.



**Jaapani „Stinnes“.**

Jaapani suurtööstur Yon Makahoto, kes oma rikkuse tõttu õigusega Jaapani „Stinnesi“ nime kannab; sõitis hiljuti Ameerika. Tema on ainus jaapanlane, kes on omandanud doktori tiitli ühelt Ameerika ülikoolilt.

„Kes ei kasuta soodsat juhus, kui sarnane end talle pakub? Mul oli sarnane juhus ja meie põgenemine oleks õnnestunud, kui mitte see vilets ussike, Charlie, poleks meid ära annud.“

„Seda kõike ma tean.“ katkestas teda Krag, kes heameelega tahtis meest rahustada. „Vangla direktor on mulle sellest kirjutanud. Charlie, kes teiega ühel ajal vangis istus, oli te ära annud. Teie langesite distsiplinaarkaristuse alla, see on vali, kuid õige. Mõelge, vanglas istub kakstuhat kurjategijat, nende seas mõrtsukaid, kes millegi ees ei kohku.“

Georges polnud teda kuulnudki. Ta pidi õhku andma oma vihale alanduse ja surmateotuse üle, mida oli kannatanud.

„Miks andis see rasvane, kõverjalgne võrukael me ära? Et saada pehmema voodi ja sigareid ning saia kohvi juure. Oo, kuidas ma rõõmustasin, kui ta kätte sain. Ma nägin hirmust tema silmis, et ta kõik mõistis. Miks

pidin teda säästma? Ma näen unes veel tihti pakse seinu ja arsti, kes pidi järele katsuma, mitu hoop mina suudan kannatada, mina, aus merimees, ei..."

Ta raputas pead ja pigistas huuled kokku.

„Ei, nii on hea,“ ütles ta, „ma ei kahetse midagi.“

Krag laskis nüüd teised politseinikud jälle sisse tulla ja käskis neid vangid kongi viia. Kui salapolitseinik tahtis toast lahkuda, ütles ta nagu kogemata vangile:

„Teie olete olnud „Eddystone“i tüürimees. Ehk tunnete madrust Hans Christian Anderseni?“

„Jah. See pole kellegi hea inimene, praegu on ta maal, ma nägin teda äsja „Paabulinnus“, kus tal on armuke „punane Doora“.

„Kas rääkisite temaga?“

„Ei.“

„Rohkem pole mul esialgu teilt küsida,“ ütles Krag sõbralikult, „soovin teile rahu, mida nii hädasti vajate.“

Krag saatis auto minema ja läks jala politseisse. Ta tahtis midagi südameilt veeretada, mis ei annud talle rahu. Ja kui ta nõnda rändas, ülestõstetud mantlikraega, käed taskus, vihmaraskel, pimedal õhtul läbi linna, ei suutnud ta vabaneda kurbadest mõtetest elu halastamata nähtuste üle, mis tungisid ta kallale. Ta nägi enda ees Clary arusaamatuid, valurikkaid silmi ja arvas kuulvat ta lapselikku nuttu, ta nägi mõrtsuka Georges'i silmi lootusetu küsiva pilguga ja arvas kuulvat haruldasi tõukeid ta sissevajunud rinnas.

Samal ajal oli tema ekstsellents politseiülem õnnelik teatama oma lauadaamile ministri juures:

„Armuline proua! meie oleme mõrtsuka tabanud kella seitsme ajal.“

Need sõnad püüti kinni lähemas ümbruses; kõik jäi vaikseks ja vaatas peitmatu imetlemisega ilusat herrat terashallide silmaga.

(Järgneb.)

## H Ä B I.

MICHEL CORDÉ järele ALBERT.

— Lubage, et jutustan väikese lookese: ta võib olla huvitavaks näiteks häbitundmustest.

See juhtus tol ajal, kui ma Hanois ametis olin. Kord tegin ühes oma tuttavatega Sankoi

jõel lõbureisi. Kokku oli meid kuus eurooplast: noorpaar, kes alles hiljuti Tonkini oli sõitnud, inseneeri lesk, kes oma meest leinas, ja lõpuks keegi rikas inglase-turist, kelle vastu ma just



Allohv. kooli- eskadron ringkäigul linnas 13. juunil.





**Allohv. Kool laagris Pääskülas.** Rühm sõdurid õppuse vaheajal.

tema ilusa tütre pärast iseäralist huvi tundsin. Teenijaiks oli meil kaks pärismaalast — kokk ja ahjukütja.

Esimesed kolm päeva möödusid ülilõbusalt.

Noorpaar sattus kõigest vaimustusse. In-seneeri lesk hakkas vähehaaval ka oma kur-bust unustama. Inglise oli maakohtade vaat-lemisse süvenenud ja oli suurema jao aega vait, kuna ta imekaunis tütar kogu aeg juttu vestis.

Õöd olid soojad ja seepärast magasime laevalael. Mõlemad pärismaalased pidasid kor-

damööda vahti. Kuid ühel ilusal hommikul ärkasime vangidena. Röövlid olid meid ümber piiranud. Teenijad-pärismaalased olid kadu-nud. Vastupanek oli asjata. Mis võisid teha kolm meest ja kolm naist sõjariistus röövlite-salga vastu? Peale selle tundsi me nende kom-beid: halvema järeltuse ärahoidmiseks tuli alla anda. Nad viisid meid lähemasse külla, luku-tasid poolpimedasse maija ja nõudsid lunastus-raha.

Kui Hanoisse saadetavad kirjad, milles väl-jalunastamiseks raha palusime saata, valmis



**Allohv. kool laagris.** Osa kooli ohvitsere.

olid kirjutatud, võtsid röövlid meie riided ja läksid minema. Jäime täiesti alasti.

Asjata palusime ja vannutasime meile kõige tarvilikumatki jätta, — röövlid ei kuulnud meie palveid. Kuid nad seletasid meile, et ühes lunnastusrahaga saame ka oma vabaduse ja riided tagasi. Võib olla aimasid need kavalad poolmetslased, et see lihtne ettevaatusabinõu on palju mõjuvam kui vali oda, ja et riieteta meie juba kuhugi ei põgene.

Teid muudugi huvitab, mis meie tol korral tundsim? Püüan sellele küsimisele vastata. Alguses valdas meid tuline häbi.

Meie, mehed, hakkasime kiruma, naistel olid aga pisarad silmis. Ja kõige selle juures olime siiski uudishimulikud...

Kuid vähehaaval harjusime uue olukorraga. Noor abielumees sai oma prillid kätte ja muutus kohe vabamaks ja julgemaks. Inglise silus järjest oma habet. Mina, mäletan, leidsin põrandalt ölekõrre ja hakkasin seda närima. Viimaks julgusid ka daamid meid silmitseda.

Möödus neli päeva ja riiete puudumine ei teinud meile enam mingisugust takistust. See oli algeluga kohanemine. Palavas kliimas oli see ka soovitatav ja mõnus. Silmad kui ka mõtted harjusid kõigea. Naiste alastiolek ei pak-

kunud meile enam mingisugust huvi ja näis sama vähe tähelepanemisväärseks kui moodsad riided, millega tsivilisatsioon nende keha vorme katab.

Nüüd mõistsin ma neid, kes naiste riideid loevad ainult ärritavaks abinõuks. Nädal aega elasime metslastena, ilma et alastiolek midagi iseäralikku oleks pakkunud.

Viimaks jõudis raha pärale ja siis juhtus midagi, mis vääriiselt kroonib kogu seda sündmust. Pikema jututa saime riided kätte. Igaüks võttis oma. Meid lubati isegi suure purjeriide abil tuba kaheks jagada.

Sellepeale vaatamata, et meie täielikult harjusime uue olukorraga, hakkasime ruttu endid riietama ja ühes riietega tulid tagasi ka kultuuri mõuded.

Mahakukkunud kaelasidet otsides tõtsin mingi tagamõtteta vaheriide üles, mis meid naistest eraldas. Muudugi, mingisuguse pahahtliku tagamõtteta: mis võis seal siis näha olla sarnast, mida ma kogu nädala jooksul polnud näinud? Vahepeal aga hakkasid kõik kolm daami kisama ja protesteerima! Ja teate veel miks?

Seepärast, et nad olid ainult aluskuubedes!

## MÕNDASUGUST.

### Kodujänes — „jumalavits“ Austraalias.

Kodujänes karjasid hävitamas. Linn nende „terrori“ all.

26. jaan. 1788. a. lähenes Austraalia rannale esimene väljarändajate laev. Tema peal oli 696 inimest, kes oma uueks kodumaaks Austraalia olid valinud. Nad viisid enesega kaasa 21 hobust, 4 varsa, 1 härja, 4 lehma, 1 vasika, 29 lammast, 19 kitse, 74 siga, 5 kodujänes, 18 kalkuni, 29 hane, 35 parti ja 142 kukke-kana.

Väljarändajad maandusid praeguse Sidney läheduses. Kaasatoodud loomad harjusid peagi uue kodumaa kliimaga, ainult kodujänesed ei kannatanud seda pikka meriteekonda välja ja surid kohe peale maandumist. Esimestele väljarändajatele järgnesid pea teised, nii et 1850. a. asunikkuude arv 200.000 peale tõusis. Kui 1851. a. kullaväljad leiti, algas sisserändamine veel suurema hooga. Neli aastat hiljem on elanikkude arv juba kolmekordseks kasvanud.

Ühes leitud rikkusega kasvas asunikkuude seas püüid toredasti elada ja lõbutseda. Viimast ei mõistnud aga tolleaegne inglise jahipidamiseta. Kuid missuguste loomade peale pidada jahti? Jaht musta luige ja kanguru peale oli liig omapärane.

Seal tuli keegi Aostin appi (tema nime nimetatakse nüüd sajatades). Ta tõi Euroopast paari kodujäneseid. Kellelgi ei tulnud siis mõttesse, et need süütud loomakesed kunagi Austraaliale nuhtluseks võivad saada.

Valitsus tundis elavat huvi uute jahiloomakeste vastu ja andis 1871. a. koguni seaduse välja, mis nende loomade tapmise ära keelas.

Möödus kolm aastat. Kodujäneseid olid siginenud kohutaval arvul ja laastasid halastamatult karjamaid.

Nüüd ei muudetud mitte ainult keeluseadust, vaid anti koguni luba jäneseid igal ajal tappa.

Selle aja sees oli kodujänes täiesti akklimatiseeru-

nud. Ta oli kasvult vähemaks jäänud, oli õppinud puusse ronima, kus ta puude koort näris ja lehti söi. Häda korral võis ta ka üle jõe ujuda. Toidupuudusel hakkas ta rohtu sööma ja karjamaid laastama.

1878. a. tunnistati kodujänesed valitsuse poolt kardetavaiks ja kahjulikeks loomadeks. Nende hävituse eest hakati juba preemiaid andma.

Kodujänesed aga siginesid. Nähtavasti oli selle põhjuseks asjaolu, et seal need kiskjad loomad ja linnud puudusid, kes neid Euroopas hävitasid, osalt oli see ka tingitud Austraalia kliimast ja vabade maade küllusest. Kõige enam mõjus küll kaasa nende suur siginevus.

On välja arvatud, et kodujänes tekib soodsal juhusel 3 aasta jooksul 100-verstalise raadiusega maa-alal, kusjuures nende üldsumma 13.000.000 peale tõuseb.

Kodujänesed laastasid karjamaad rohust lagedaks. Tuleb tähendada, et 5 kodujäneset sama palju karjamaad tarvitavad kui 1 lammas, s. o. 15 vakamaad. Siinsetel maaomanikkudel olid 200—300 tuhande pealised lambakarjad, kes ligi 5.000.000 vakamaalisi karjamaid nõudsid.

Kodujänesete tõttu aga hakkasid lambakarjad vähenema. See mõjus asunikkuude majandusele laastavalt. Villa väljavedu jäi vähemaks. Lõppeks ei suutnud Austraalia vill enam teiste maade villaga võistelda.

Kodujänes ei peatu, ta tungib maalt juba linnadesse ja hävitab seal, mis võib. Uues Wæses muutusid nad juba hohusekarjadele hädaohtlikuks.

1872. a. „terroriseerisid“ kodujänesed väikese linna Wilkamiali. Nad kaevasid augud linna majades alla, kust nad aegajalt pealetungimisi ette võtsid, et linna „rohelist“ hävitada. Nad tungisid ka majadesse, poodidesse, magasinidesse, ladudesse ja aitadesse ning söid kõike, mis süüa kõlbas. Suurte jõupingutuste varal õnnestus linnal sellest nuhtlusest pääseda.

Kui 1878. a. seadus kodujänele sõja kuulutas, hakkasid karjakasvatajad oma karjamaid kiviaedadega kodujänele eest piirama. Suuri tagajärgi see ei annud. 1883. a. asutas valitsus departemangu kodujänele asjus. Ingliseaalt toodi tuhandeid kodujänele püüdeabinõusid ja jagati soovijatele hinnata välja. Kodujänele püüdmine muutus tulutoovaks allikaks. Kodujänele „skalbi“ eest makseti valitsuse poolt esialgul 2 shillingit. Peagi oli valitsuse poolt 100.000 välja antud. 1883.—1886. oli selle peale juba 400.000 naela kulutatud. Hiljem alanud „skalbi“ hind, kuid siiski võisid püüdjad veel küllalt teenida.

Meelega ei hävitanud püüdjad kõiki ühes raioonis asuvaid kodujänele, vaid nad jätsid neid „seemneks“ kartes muidu teenistuse otsasaamist. Vähe veel sellest, nad viisid kodujänele sinnagi, kus neid veel ei olnud.

1886. a. määrati 25.000 preemia sellele, kes abinõu leiab, kuidas paremini kodujänele hävitada. Kuulus bakterioloog Pasteur kajastus sellele. Kuid tema poolt soovitatud haiguste levitamine kodujänele seas ei annud soovitud tagajärgi.

Viimaks töötas valitsus kava välja, kuidas kodujänele hävitada. Nimelt piirati nende asukohad traatvõrkalaga, mis paar arssinat kõrge tehti, kusjuures  $\frac{1}{2}$  arssinat maa sisse kaeveti, et jänesed aiaalust õõnestades välja ei pääseks. Üks klm. sarnast aeda maksab 35 naela. Valitsus on üldse 30.000 klm. pikkuses sarnaseid aedu ehitanud. Neis aedadega piiratud kohtades võeti niidid massilised kodujänele tapmised ette. 1906. a. tapeti nii Uues Walesis üksi 25.000 kodujänele.

Peale selle on kodujänele tapmine tulutoovaks allikaks muutunud. Nende liha ja nahku veetakse välja Euroopasse.

Kõige selle peale vaatamata pole kodujänele hädaohht Austraalias veel kadunud. Nad teevad sealsetele maapidajatele veel küllalt kahju.

### Merehaigusest on lootust saada võitu suggestiooni teel.

Dr. Bérillon'i kavatsused.

Nagu teada, on merehaigus merel sõitjale üldiselt tuttav vastumeelseima nähtusena, mis iga hea tuju ja reisimõnu rööbib. Selle seni võitmatu häda vastu on viimasel ajal agaralt hakatud abinõusid otsima. Nii on niidid Prantsusmaal kogukond õpetlasi, füsioloogia eriteadlasi, närviarste, mereväe arste, kokku astunud, et ühisel nõul sellele merel sõitjate tüütavale vaenlasele vastu astuda.

Juba ammu ajast on selle imeliku haiguse juures tähele pandud, et ta inimesele ühel ja samal ajal niihästi füüsilisest kui ka vaimlisest küljest oma rusuvat mõju avaldab. Ja on kindlaks tehtud, et merehaigus nii inimese kui ka looma juures algab suure läilustundega kõige söödava vastu, sünnitades südamepöörivust, mis iga viisakustunde matab ja lõppeks isegi nii kaugete läheb, et haige iga reageerimisvõime kaotab, näiteks isegi mereõnnetuse puhul. Psüühiliste kannatuste vastu, mis muidugi peaaegu ärrituste otsekohene tagajärg, on püütud võidelda arstirohtude ja teiste arstimisvõtete abil. Ühe säärase arstimisvõttena on Prantsuse närviarstide seltsi liige dr. F. Regnault järgmist esitanud: keha harjumist merega, mis seisab keha oskuses kohaneda laeva tüübiliste liigutustega.

Ja siit on saanudki alguse praegu käsitlusele olev merehaiguse uue arstimisvõtte mõte, mille on üles võtnud dr. Bérillon. Sageli on merehaigus nimelt vaimlise laokiloleku, peaaegu sellesarnase tegevuse puudumise tagajärg, mida endavalitsemiseks nimetatakse. Täheleand, vaimlise jõu keskpunkt pole küllalt koonduv kogu organismi juhtima. Nii oleks säärasel korral nimelt tahtejõu tõstmine see, mis haiguse võiks kõrvaldada. Nii et merehaigusele vastu seista tähendab kindlalt mitte tahta merehaigeks jääda. Kuidas aga saadakse sellega toime seal, kus tahe liig nõrk ehk mitmesugusil põhjusil liig raske teda koondada.



Gustav Ooppel

„Deliinvaas.“

Seal, ütleb dr. Bérillon, tuleb abiks võtta suggestioon, hüpnosis.

Dr. Bérillon on oma väite tõestamiseks juba mõningaid katseidki toime pannud, mis häid tagajärgi annud tema oletusiks. Kui katsed edaspidigi laiaulatuslikumalt õnnestuvad, võib loota, et arstiteadus inimkonna ühe seni võitmatu tüütu häda vastu jälle kord abi on saanud.

### Siidist vihmavarju all tapalavale.

Iseäralisest hukkamõistetud viimsest soovist jutustab üks Lancashire'i vanglaülem. „Keegi kurjategijanna, kes äärmiselt jultunud mõrtsukatöös poomissurma mõistetud, saatis õhtul enne otsuse täidesaatmist mu järele. Kui ma kongi astusin ja naist, kes tarretunud pilgul väljasvoolavas vihma vahtis, akna juures silmasin, ei suutnud ma kõige peale vaatamata kaastunnet eneses alla suruda. Kuid ta pöördus kaunis rahuliselt mu poole küsimisega, kas teda homme tēsti üles poodavat. Ma noogutasin peaga jaatavalt. Kas siit — vōllani kauge on?“ — „Umber 150 sammu.“ — „Ah ja, tõsi. Mäletan veel, olin üsna noor plika, kui John Norrsi seal poodi. Meie peame sinna vist küll jala minema?“ — „Jah, selle lühikese maa peab jala minema.“ — „Hea küll,“ vastas naine, „kas tahate mulle viimset meelega valmistada?“ — „Rõõmuga, kui seda mu amet lubab.“ — Kindlasti sajab ka homme. Ma pole aga kogu omal eluajal kordagi siidist vihmavarjuga käinud ja mu palavam soov oli selle kord omandada. Kui te homme mulle mu viimsele käigule siidist vihmavarju kaasa annaksite!“ Lubasin ta palvet täita. Vangri vaht rääkis mulle pärast, et vang peale mu äraminekut lõbusas meeles puhkama heitnud ja kogu õõ rahulisti maganud. Hommikul olevat ta esimene küsimine olnud, kas väljas veel sadavat. Ning kui talle jaatavalt vastatud, naeratanud ta lõbusalt omaette. — Saabus minekutund. Ei unusta kunagi, kuidas mõrtsuka karmid näojooned pehmenesid, kui talle lubatud vihmavarju ulatasin. Ta hoidis seda seni oma kohal, kuni kõis kaela ümber pandi, ja käsi, mis pidet hoidis, ei värisenudki, kui kurjategijanna sammu igavikku astus.“ — op.

### Hajameelsuses oma nime unustanud.

Pushkini järelejäädud paberites leidub muude hulgas ka järgmine lugu. Kuulus vürst Potjomkin sattus tihtipeale hajameelsusse. Ta võis mõnikord isegi tundi kaupa omaette põrnitseda, ilma et teda keegi seejuures segada oleks tohtinud. Kord, kui tal jälle sarnane tuju mitu päeva kestnud ja vahepeal kantsleis hulk hädalisi paberid allkirjutamiseks kuhjunud, julges keegi noor ametnik, nimega Petushkov, kõrgeaususe kabinetit tungida — muidugi virma paberitega. Kõik ootasid kärsitult tagajärge. Potjomkin istunud paljajalu



ja magamiskuube mähitult ning närinud sõrmeküüsi. Petushkov seletanud, milles asi ja pannud ta ette lauale paberid allakirjutamiseks. Potjomkini haaranud sule ja kirjutanud automaatselt kõigile paberitele alla. Täis võidurõõmu tuleb Petushkov kanteleisse tagasi. Kõik tormavad ta juure — ja tõepoolest on paberitele alla kirjutatud. Kuid lähemal silmitselisele loevad kõik oma suureks imestuseks vürst Potjomkini asemel allkirju: Petushkov, Petushkov, Petushkov...

#### Traaditu jõu edasiandmine.

Viimased saavutused traaditul jõu edasiandmisel on imestamisväärta ja näivad fantastilistena. Nagu kuulda, olevat Prantsuse telegraafivalitsuse üleminsener Léon Bouthillon rea katseid toime pannud, mille tagajärjed aga veel saladuses hoitakse. Oma katsetel toetus B. põhimõttele, nimelt maakera oma loomulikus liikumises võnkuda lasta. See liikumine arvestati 6 perioodiga igas sekundis 50.000-klm. laine pikkuse juures. Kui nüüd näiteks oleks võimalik hiigljõujaama Niagarakosele või seni tarvitatamata Kesk-Aafrika veekoskedele ehitada ja nii saadud energia võnkuvasse maasse 6-perioodilise liikuvuse elektrivooluna saata, siis võiksid seks seatud vastuvõtjad jõu igas soovitavas kohas maapinnal välja tuua ja soovitavasse vooluliiki muuta.

#### Asetäitja surmas.

Mõne aja eest sai Filadelfia kuberner õige iseäralise ettepaneku. Keegi kuritegija oli elektritooil surma mõistetud. Kuid just enne otsuse täidesaatmist sai kuberner kirja, kus „mende ridade kirjutaja palub oma elu mõrtsuka elu eest anda tohtida. Ta olevat parandamatult haige ning ei võivat inimsoole enam milleski kasulik olla, kuna roimar selle vastu — noor, terve mees olevat, vaatamata oma 15 a. sunnitööle olemise peale ju inimsoole veel kuidagi „kasulik“ võivat olla.“ Kuberner jättis iseäralise palve tähele panemata, sest seadus ei nägevat ette asetäitmist surmas.

#### Raadio teatritele ja kontsertidele võistlejaks.

Londoni Druri Lane teatri kapellmeister James Glover näeb teatritele raadioetendustes suurt ohtu. Londoni teatrite sissetulekud olevat viimase kuue kuu jooksul 50% vähenenud. Raadioettekanded ei olevat teatritele sugugi reklaamiks, nagu varem arvatud, vaid riisuvat teatritelt palju publikut, sest kui juba kogu ooperit kusagil kohvikus õlleklaasi juures viimase hinna eest kuulda võib, kes mõtleb siis veel kalli teatri raha eest teatri mina? —op.

### ANEKTOODID.

Schröder lugenud kord oma luuletusi teistele ette. Mõningad kuulajad kõnelevad aga pisut kõvasti. Schröder pööranud viimaks nende poole: „Kuj herrad, kes juttu vestavad, veidi vähem lärmitseksid kui herrad, kes magavad, oleks see herradele, kes pealt kuulavad, meele järele.“

Frank Wedekind istunud kord oma naisega kusagil restoraanis. Keegi võõras herra fikseerinud viimast kaunistigi häbematuult. Äkki sõõstunud võõras toolilt, tulnud Wedekindi laua juure ja küsinud sellelt tualetti järele. Ilma ühegi näotuksatuseta vastanud Wedekind rahulikult: „Seal tagapool väikeses käigus paremat kätt on üks ja seal seisab: „Meestele“, kuid teie võite sellepärast sisse minna.“

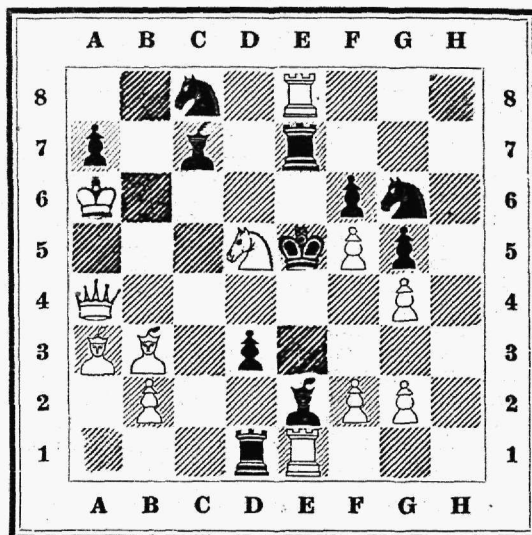
Pangaomanik F-le ütles keegi: „Imestate kindlasti, olen krahv M., ei tunne küll teid, kuid tahan teilt 3.000 marka laenata.“ „Teie imestate küll veel rohkem, herra krahv. Minu nimi on F., tunnen teid ja tahan need 3.000 teile laenata.“

## M A L E.

### Ülesanne nr. 29.

Kokku seadnud O. Nagy.

(I auhind „Feuille d'Avis de Lausanne“ turniiril.)  
Mustad.



Valged.

Valged: K a6, L a4, V e1 ja e8, O a3 ja b3, R d5, S b2, f2, f5, g2 ja g4.

Mustad: K e5, V d1 ja e7, O c7 ja e2, R g6, S a7, d3, f6 ja g5.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendused ja lahendajate nimed avaldatakse lähemas malenurgas.

A. B.

## N A L I.

#### Portree.

Vananev daam: „Aga, herra professor, teie maalite mind ja ei vaata seejuures minu poolegi!“

Maalikunstnik: „Kuna teie ise ju soovisite, et teilt võimalikult ilusa portree teeksin, pean püüdma hoiduda seda eksitavatest mõjudest.“

#### Vabandus.

Kooliõpetaja: „Ma pole teie pojaga sugugi rahul, proua. Ta ei võinud mulle isegi Karl Suure surmapäeva nimetada.“

Proua: „Noh, sellepärast ei maksaks teil temale ometi kuri olla. Meie ajalehti ei loe.“

#### Mõistagi!

Proua (ueele toatidrukule): „Üht pean teile aga kohe ütleva — armulugusid minu juures olla ei tohi.“

Liisi: „Mõistagi, proua! Kes küll peakski teid veel armastama hakkama!“

#### Korrektorid.

„Kuhu need meie korrektorid nii kärsitult tõttavad?“

— Nad on ühel reklaamplakatil ühe jämeda keelevea leidnud ja ruttavad seda nüüd igal kuulutustulbal parandama.

„Tädi, miks sul niipalju kortse näos on?“

„Vihastamisest.“

„Mille üle sa nii väga vihastad?“

„Kortsude üle.“

**Suurepärane kübar!** „Kuis meeldib sulle mu uus kübar?“

— Suurepärane!

„Ah tõesti? See teeb mulle rõõmu.“

— Jah, nüüd on su nägu nii varjatud, et temast nii hästi kui mitte midagi näha pole.

\*

**Ka omalaadi huvireis.** D a a m : „Ah nii, Kapril olite ka? Kas käisite seal ka kuulsas Sinises koopas?“

**Kõhukas herra:** „Sinine koobas? Sinine koobas? Selles kõrtsis ma küll ei käinud. Üldse käin ainult paremais restoraanis, kus head õlut ja hästi süüa saab.“

\*

**Ülesleidja.** „Kes on see kena üliõpilane, kes teie juures elab?“

— See on üks suuremaist ülesleidjaist praegusel ajal.

„Ülesleidja? Mis on ta siis üles leidnud?“

— Iga kuu uue põhjuse, miks ta üüriraha ära ei maksa.

\*

**Tänu.** Turunaine seisab nõutult raske koormaga käru kõrval, mille ette eesel rakendatud, kes käru vastu järsku mäge kuidagi üles ei jõua vedada. Mõõdamineja noormees asub juure ja aitab koorma mäest üles tassida.

**Turunaine:** „Nii siis veel kord palju tänu abi eest; selle eesliga ükski poleks ma kuigi kaugele saanud!“

\*

**Esimesel silmapilgul.** „Kas usud, et võib armuda esimesel silmapilgul?“

— Jah, kindlasti, sest siis ei tunta veel teineteist.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

## PROUAD ja PREILID!

Kui Teil Teie tervis ja keha ilu tähtsad on, siis ärge jätke omale kõhukorsetti mitte tellimata järgmisel aadressil:

Tervishoidliseks ja arstlikeks otstarbeks

korsettide tööstus

A. Waldt

Maakri tänav nr. 24, krt. 3.

## Põllumajandusline keskkühisus „ESTONIA“



Jaani tän. nr. 6. — Telef. 8-55, 18-91, 20-90, 20-94, 25-19.

Vorstivabrik: Jakobsoni tän. 4. Telefon 133.

Piimaäri: Jakobsoni tän. 4. Telefon 5-18.

Külmetusmaja: Uus Sadama tän. 2. Telefon 4-78.

Telegrammide aadress: „ZENTRESTONIA“.

**Kõige suurem põllu-, karja- ja linnukasvatuse saaduste väljaveoäri Eestis.**

Oma piimaäri, vorstivabrik, lihasuitsetamise tehas ja külmetusmajad. Esitused üle maa.

Ostab alati rohkel arvul piima, võid, juustu, liha, kanamune jne. jne. ja pakub piimaühisustele:

Aurujõuliste piimatalituste sisseseadeid Saksamaa ja Daani vabrikutest.

Ilmakuulsaid „Westfalia“ koorelahutajaid, aurujõul ja käsitsi.

Rootsi „Baltic“ auruturbiiniga piimatalituse sisseseadeid.

Th. Sabroe & Co. vabriku külmetusmasinaid.

Paul Funke & Co: vabriku piima proovimise abinõusid.

Piimatalituste ja külmetusmajade ehituste plaanid, eelarved ja sisseseadete eelarved valmistatakse asjatundlikult ja korralikult vilunud jõudude juhatusel.

# EESTI PANK

Osakonnad kõigis maakonnalinnades

Arvete seis 30. juunil 1924. a.

Aktiva	Passiva
Kassa:	
a) pangatähed . . . . .	Põhikapitaal . . . . .
b) riigikassatähed, vahetusraha jne. . . . .	Tagavarakapitaal . . . . .
Väärtpaberid . . . . .	Amortisatsioonkapitaal . . . . .
Kulla arve väljamaal . . . . .	Pangatähed . . . . .
Välisvaluuta . . . . .	Riigikassa . . . . .
Laenuid välisvaluutas . . . . .	Hoiusummad . . . . .
Diskonteeritud vekslid . . . . .	Väljamaa korrespondendid „Nostro“ . . . . .
Kontokorrentarved . . . . .	Korrespondendid välisvaluuta „Loro“ . . . . .
Akkredit. ja garantiide laenuid . . . . .	Korrespondendid „Loro“ . . . . .
Väljamaa korrespondendid „Nostro“ . . . . .	Akkreditiivid garantid . . . . .
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“ . . . . .	Osakonnad . . . . .
Korrespondendid „Loro“ . . . . .	Mitmesugused arved . . . . .
Osakonnad . . . . .	1923. aasta puhaaskas . . . . .
Mitmesugused arved . . . . .	
	8.500.831.997,74
Väärtused depoo . . . . .	
Inkasso dokumendid . . . . .	
	8.500.831.997,74

Juhatus.

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal. :-:-



**Töökool ja õppekool.** Kasvatus-teadus-  
line teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

**Maria Montessori meetodi äraaldused.**  
Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind  
60 mk.

**Meie jõumajanduse sihtjooned tule-  
vikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

**Tartu-Pihkva ja Narva veetee.** Prof.  
A. Kink. Hind 40 mk.

**Lõhkeained.** I osa. D. Buxhoevden. Hind  
100 mk.

**Parlament.** Riigiteadus. H. V. Gerlach.  
Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

**Mida võiks igaüks suguhaigustest  
teada.** Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

**Kuidas kunstlikult nooreks saada.**  
Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach.  
Hind 30 mk.

**Täielik malemängu õpetus.** A. Bur-  
meister. Hind 135 mk.

**Nahksuka jutud.** I indiaanilugu. F. Co-  
per. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

**Prints ja kerjus.** Romaan. Mark Twain.  
Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

**Väikesed rõõmud ja mured.** Muinas-  
jutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi.  
Hind 120 mk.

**Frithjof.** Norra rahvaeepos. Ümber jutus-  
tanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

**Minu kodust.** Lasteraamat. J. Lattik.  
Hind 130 mk.

**Lapsepõlve Kungla.** Lood ja lallitused  
lastele. K. E. Sõõt. R. Kiviti ilustused.  
Hind 130 mk.

**Kolm muinasjuttu lastele.** Z. Topelius.  
Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 m.

**Jānes Vemmsaare juhtumised.** Anni  
Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga.  
Hind 80 mk.

**Jaunart Jauram.** Lasteraamat. K. A.  
Hindrey. Hind 70 mk.

**Jaunart Jaurami jõngermannid.** Laste-  
raamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

**Jõngermannide jandid.** Lasteraamat.  
K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

**Vallatused ja riikad.** Kuus lõbusat  
lugu. Piltides kujutanud Vilhelm Busch.  
Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

**Kahupea Kaarel.** Pildiraamat 3—6-a.  
lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud  
Endor Tendor. Hind 140 mk.

**Omal jõul edasi.** Karakteri kasvatusline  
lugemine. Gizyk, Paul. v. Tõlkinud G.  
E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

**Taeva-Käabus.** Muinasjutt-broshüür. J. Oro.  
Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

## T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediid-Panga majas,  
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

# Piltidega ilustatud nädalakiri

## „AGU“

### on kaunim, huvitavam ja väärtuslikum ajakiri Eestis

Ajakiri „AGU“ on rahvatükkooliks, mis igaühele kättesaadav ja teadust, kirjandust ning kunsti rahva sekka kannab.

„AGU“, kui kultuuri levitaja, ei peaks üheski kodus ega raamatukogus puuduma!

„AGU“ toob igas numbris rahvalikus keeles kirjatükke kultuuri ja teaduse aladelt.

„AGU“ toob igas numbris lühemaid, hästivalitud huvitavaid jutte ja novelle.

Igas numbris hulk lühemaid huvitavaid teateid uutest leidustest ja sündmustest kõigil kultuuri aladel.

Igas numbris Euroopa nalja- ja pilkelehtedest paremad **naljapildid ja karika-  
tuurid.**

**Alati väärtuslik ja põnev romaan.**

„AOS“ nr. 16 algas Norra kirjaniku Sven Elvestadi haruldaselt põnev sotsiaalne

kriminaalromaan „MONTROSE.“ Uutele tellijatele saadetakse need nrid järele, kus see romaan juba ilmunud. „AOS“ nr. 16 algas ka „Prohvet Maltsvet“.

„AGU“ toob igas numbris hulk pilte kirjatükkide seletamiseks ja päevasündmuste kohta kodu- ning väljamaal.

**Igal numbril hinnata kaasas värvi-  
trükipilt** kodu- või väljamaa kunstnikkude tähtsamatest maalidest. „AGU“ on esimene Eesti ajakiri, mis värvi-**trükipilte** kaasa annab.

Rohkete piltide ja hea paberi tõttu läks „AGU“ juba läinud aastal nõnda palju mak-  
ma, et senine üksiku numbril ja tellimise  
hind kaugeltki kõiki kulusid ei katnud.

Tänavu aasta algul tõsteti suurel määral postimaksu. **Peale selle hakkas „AGU“  
tänavu aastal värvi-**trükipilte** kaasa  
andma**, et kunsti rahva seas levitada. Sar-  
naste piltide hind eraldi müügil on mitu-  
kümme või koguni mitusada marka.

Seda kõike arvesse võttes on väljaandja osatühisus sunnitud ajakirja „AO“ tellimise ja üksiku nr. hinda 1. maist s. a. tõstma.

„AO“ tellimise hind 1. maist on:

1 kuu peale	150 marka.
2 „ „	300 „
3 „ „	450 „
6 „ „	800 „
12 „ „	1500 „

Kuulutuste hind:

1 lehekül	3500 marka.
1/2 „	1750 „
1/4 „	875 „
1/16 „	220 „

**Üksiku numbril hind 40 marka.**

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

**Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus.**